

vi kvinnor

KVINNANS SJUKDOMAR skall studeras vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, där fyra läkare skall företa en undersökning av sjukdomar hos kvinnan i olika åldersgrupper och studera dessa sjukdomars effekt på allmäntillstånd och arbetsförmåga.

BARNENS ORDFÖRRÄD skall inventeras genom en stor undersökning i Norrköping, som beräknas bli klar i januari. Ett trettiotal personer med psykologisk och pedagogisk utbildning är indragna i projektet. När resultaten så småningom presenteras får man svar på frågorna hur stort ordförråd barn i åldern 4-6 år har och hur språkets struktur förvandlas.

ATT TRYGGHET I ANSTÄLLNINGEN inte är nådd illustreras av ett fall vid LM Ericssons fabrik i Örebro, där två kvinnor hotas av uppsägning, därför att de varit sjukskrivna en längre tid. Den ena kvinnan har varit anställd i tre år. På grund av tillstötande komplikationer efter en galloperation, har hon varit sjukskriven i flera omgångar. Hon har varje gång uppvisat sjukintyg. Men det räcker inte för företagsledningen, som i brev uppmanat henne att säga upp sig, annars gör företaget det. Fackföreningen är inkopplad på fallet och det är att hoppas, att den skall ha auktoritet nog att tvinga företaget till reträtt. Händelsen understryker hur viktigt det är att tillhöra den fackliga organisationen på arbetsplatsen.

MODERTRÄDET till alla Åkerö-äpplen finns fortfarande kvar. Hela 200 år är den ärevärdiga "stammodern" men hon har under årens lopp måst förstärkas med sju ton cement. Ändock bär hon både frukt och ålder med heder, tycker Ortsbefolkningen i Katrineholmstrakten.

SNART PENSIONSFRÄDIG är gamla "Lotta" från Ramnäs. Sin ålderdom lär hon få tillbringa på järnvägmuseum, för "Lotta" är ett gammalt tåg, som tuffar fram mellan Ramnäs och Kolbäck

som ett minne från den tid då seklet var ungt. Hon eldas upp med hjälp av en järnkamin.

TUMMEN AVSLÖJAR MER än någon annan del av handen, säger handtydare, som ger rådet till den giftastlystne att gifta sig med någon som har annorlunda form på tummen än han/hon själv. Kvinnor med stor tumme påstås vara bestämda, pålitliga och aldrig flirtiga. Om en kvinna har liten tumme kan man vara säker på att hon har känsla och instinkt och att hon är mycket kärleksfull.

DE ONDA RYKTEN SOM CIRKULERAR, att det traditionella julbordets främsta prydnad — det kära grishuvudet — skulle bli öronlöst till jul, avlivs bestämt av en talesman för Slakteriförbundet. Det är visserligen sant, att öronen avlägsnats redan vid slakten under hela 1963. Detta för att hindra bl. a. icke så nogräknade korvstoppare att falla för frestelsen att dryga ut korvsmeten med dem. Men för julen görs undantag och grishuvudena kommer att levereras med de praktfulla öronen väl putsade, rengjorda och avhårade.

LÅT OSS TILL SLUT inför årets slut och inför det nya år som stundar erinra om vad Carl Sandburg en gång berättat. Han hade för en liten amerikansk flicka — kanske var det hans sondotter — berättat om en batalj från det stora inbördeskriget i Staterna. Efter en liten stund yttrade den lilla flickan, som väl inte undgått att höra talas om möjligheten av krig också i vår tid: "Tänk om dom gör ett krig och ingen kommer!" Ja, låt oss ta som nyårsönskan, att fredens krafter blir så starka, att "dom" inte kan göra något krig och ingen sålunda behöver komma.

Exempel att följa

För två-tre veckor sedan fick Ingrid Boström i Kopparberg några rader från Valborg Svensson i SKV:s sekretariat. Där stod att läsa om SKV:s jubileumskampanj och en förfrågan om inte Ingrid, som själv är prenumerant på Vi kvinnor sedan flera år, skulle vilja göra en insats i kampanjen och värva några flera prenumeranter.

Ingrid Boström är inte den som behöver lång betänketid. Just när denna tidning skall gå i tryck kommer en fulltecknad prenumerationslista. Det betyder 16 nya läsarinor i Kopparberg. Vi tackar och hoppas exemplet smittar av sig!

OMSLAGSBILDEN — julstämning, snarare juljakt, på stadens torg — har komponerats av Dine Malmsten, ung konstfackselev.

vi kvinnor

Nummer 8-9 - 1963 - 15:e årg.

Ansvarig utgivare:
VALBORG SVENSSON

Redaktör: BIRGIT JANSSON

I redaktionskommittén:
GUNNEL GRANLID
MAUD SUNDQVIST
BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNÄ, Gimå-
gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

Utkommer med nio nr per år
Prenumerationspris per år 6 kr
Lösnummer 75 öre
Postgiro 513 23 — Norrtullsgatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS
VÄNSTERFÖRBUND
Tel. 32 80 96

AB Plantryck — Stockholm 1963

innehåll

	sid.
Alla människor äro födda fria	3
Kärlekens språk	4-5
På plus-sidan	6
Livets blommor	7
Provstoppsavtalet — årets stora händelse. En enkät	8-10
Annick	11
Kvinnor i gruvjobb	12-13
Intervju med Naima Wifstrand	14-15
Den skygga Doris	16-17
Dags att reflektera	18
Hem och hushåll	19
Barnens sida: TV-trollet	20
Ur bokhyllan	22
Kåseriet: De gamla goda tingen	27

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

uppstod år 1931 och har utvecklats ur föreningen Frisinnade kvinnor, som bildades 1914. Det bygger på samarbete mellan olika åsiktsriktningar och har därvid alltid hävdad sin tro på kvinnornas särskilda uppgift för fredens sak och sin övertygelse att samhällets måste omdanas till att motsvara även de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund (KDV), som omfattar över 200 miljoner kvinnor i 80 länder. KDV och dess nationella organisationer kämpar för att vinna och praktiskt förverkliga kvinnornas rättigheter: rätt att rösta och att väljas, rätt till arbete, till lika lön för lika arbete och till beföräran; rätt till undervisning och yrkesutbildning och till social trygghet för moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer kämpar för att tillförsäkra alla barn ett lyckligt liv i trygghet; undervisning och goda bostäder, hälsovård, sund litteratur, goda fritidssysselsättningar. KDV vill samla all världens kvinnor oberoende av hemort, ras och livsåskådning till försvar av freden.

alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter

Enär erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförytterliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen...

Så lyder de första raderna i inledningen till den allmänna förklaringen om DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA, som Förenta Nationernas generalförsamling antog den 10 december 1948.

I de 30 artiklar förklaringen omfattar preciseras klart vilka fri- och rättigheter varje mänsklig varelse bör åtnjuta "utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt".

Femton år har i dagarna förflutit sedan denna förklaring högtidligen antogs och FN:s alla medlemsstater uppmanades att offentliggöra dess text och "göra den spridd, känd, läst och förstådd framför allt i skolor och andra undervisningsanstalter...". Femton år under vilka vetenskap och teknik firat väldiga triumfer, femton år under vilka de militära förintelsemedlen alltmer fullkomnats...

Men de rättigheter varje mänsklig varelse enligt FN-förklaringen borde åtnjuta: rätten att leva, att få en betalning för sitt arbete som tillförsäkrar honom och hans familj en människovärdig tillvaro, rätten till fritid, vila, semester, åsikts- och yttrandefrihet, organisationsrätt, rätten till undervisning och utbildning och ett kulturellt liv — för att bara nämna några av de proklamerade rättigheterna — hur är det med deras förverkligande?

Två tredjedelar av alla barn i världen svälter den dag som i dag är. Hälften av alla barn saknar skolor. Det finns latinamerikanska länder där mer än två tredjedelar av befolkningen inte kan läsa och skriva. UNESCO, som med

stort allvar gripit sig an med problemet om vuxenundervisningen i länder där analfabetismen är starkt utbredd, påvisar hur i ett land som Turkiet antalet analfabeter ökat under efterkrigstiden. 1950 var det 51,6 % av männen och 79,3 % av kvinnorna som inte var läs- och skrivkunniga; 1960 hade siffrorna stigit till 55,4 resp. 80,3 procent! Här som i alla andra länder där analfabetismen är förhärskande är det kvinnorna som uppvisar det högsta procenttalet analfabeter.

Samma förhållande redovisas för övrigt i vårt eget land — ty också hos oss finns det analfabeter; — i en nyligen framlagd undersökning om den stockholmska zigenarbefolkningens sociala och kulturella status. Bland 168 zigenare över skolåldern är 51 totalanalfabeter och ytterligare 24 så gott som analfabeter. Av de 51 som inte ens kan läsa en gatuskylt är 36 kvinnor och av dem är 10 ännu inte fyllda 30 år! Undersökningen konstaterar att det fortfarande är åtskilliga zigenarbarn som inte får en tillfredsställande skolundervisning på grund av sociala missförhållanden, särskilt den bedrövlige bostadssituationen... Det här gäller svenska medborgare i landets huvudstad.

15-årsdagen av FN-förklaringens tillkomst kommer naturligtvis att firas runtom i vårt land. Och det är gott och väl. Men ingen oförrätt skaffas ur världen enbart med ord — det krävs handling!

Det brutalaste exemplet på hur varje mänsklig rättighet trampas under fötterna ser vi i Sydafrika, där den härskande regimen gör halt redan inför FN-förklaringen artikel 1 som säger att "Alla människor äro födda fria och lika i värde och rättigheter".

I Sydafrika existerar inget av den likhet inför lagen som FN-förklaringen om de mänskliga rättigheterna så stolt deklarerar i artikel 7: "Alla äro lika inför lagen och äro utan åtskillnad berättigade till lika skydd från lagens

sida... Där kränkes varje dag förklaringens artikel 9, som säger att "ingen må godtyckligt anhållas, fängslas eller landsförvisas". Där existerar inte ens på papperet vad som säges i artikel 13, punkt 1: "Envar har rätt att inom varje stats gränser fritt förflytta sig och välja sin vistelseort."

Inte en enda av de fri- och rättigheter som enligt FN-förklaringen av den 10 december 1948 bör vara självklar för varje mänsklig varelse existerar för Sydafrikas färgade befolkning. För Verwoerdregimen är de färgade icke människor i vanlig mening — Verwoerd kallar dem *undersåtar* (i motsats till medborgare).

Men det var denna regim en av cheferna för ASEA nyligen i ett svenskt TV-program karaktäriserade som "civilisationens utpost i Afrika"! Det är med denna regim Sverige fortfarande upprätthåller diplomatiska och ekonomiska förbindelser. Det är till denna regim svenska firmor exporterar krigsmaterial.

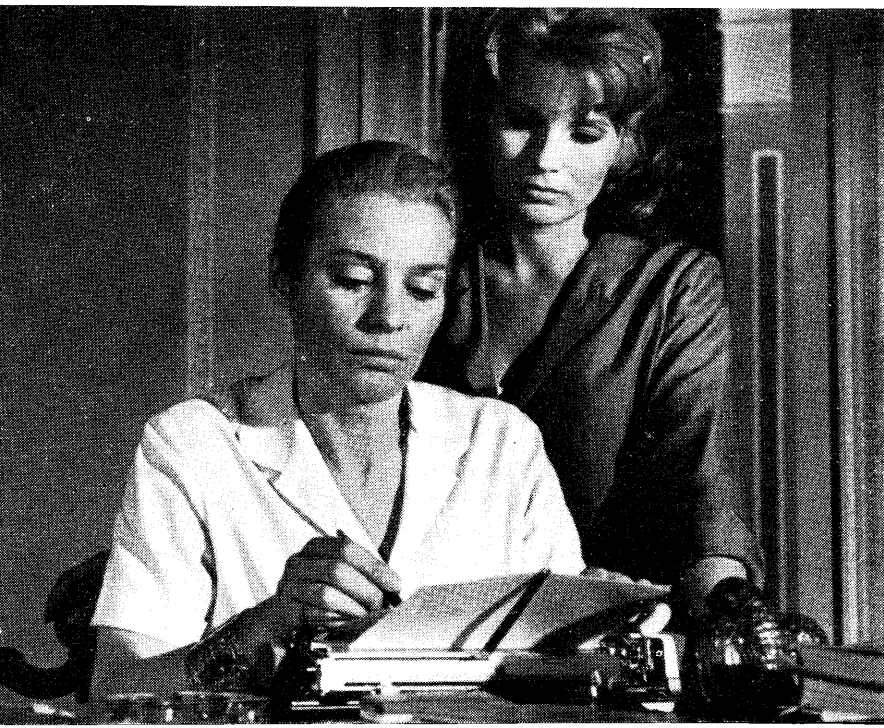
Låt oss kräva av regeringen att alla förbindelser med Sydafrikas vita härskarregim avbrytes! Tro inte exportföretagens och fruktimportörernas försäkningar att svensk bojkott mot sydafrikanska varor är betydelselös. De talar för sina pengar. Senast i vårt förra nummer publicerades ett upprop från den förbjudna Sydafrikanska nationalkongressen där de ber oss att bojkotta alla sydafrikanska varor, att kräva FN-sanktioner mot Verwoerdregimen, att stoppa vapenexporterna till den fascistiska diktaturen i Sydafrika och att lämna bidrag till solidaritetsfonden.

Det finns inget bättre sätt att fira 15-årsminnet av den dag, då Förenta Nationernas generalförsamling antog förklaringen om DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA, än att efterkomma denna vädjan från det sydafrikanska folket.

Valborg Svensson.

Birgit Öhrn

k ä r l e k e n s s p r å k

— Pappa talade med mig!

Det var Minus' slutreplik i "Såsom i en spegel", där Ingmar Bergman med den schizofrena Karin sökte en guds ansikte och fann en spindel. "Såsom i en spegel" var inget särdeles trosvisst evangelium, men ändå uttryckte filmen en vilja att tro, en strimma av hopp. Äntligen vänder den kylige främmande fadern sitt ansikte till sonen och talar, om kärleken som livets sanning och mål.

I "Nattvardsgästerna" förlorar också kärleken sitt ljus. Prästens väninna Märta är en Marta, långt ner på skalan för människovärde. Den kärlek hon bjuder prästen är plågsamt närgången, löjligt patetisk, oestetisk, ja rent motbjudande för en andens man, men ändå användbar och t. o. m. nödvändig för prästen i hans personliga uppgörelse med en tigande gud.

I "Tystnaden" tiger både gud och människor. Tystnaden är ett bristtillstånd med många saknader, där finns ingen gud, ingen tro, inget hopp, ingen kärlek, inget begripligt språk, bara handlingar som uttryck för känslor och drifter. Handlingarna är ohöljda, utan förskönande omskrivningar och Ingmar Bergman framställer dem, med konstnärens rätt, skoningslöst uppriktigt efter sitt sätt att se.

En underlig debatt har uppstått kring denna film, svärmar av ord och invektiv studsar mot upphovsmannens tystnad. Sällan har jag sett så många förväntansfulla filmfrämlingar i kö vid förortsbiografen, sällan hört så många belåtet chockerade fördomanden vid utgångsträngslin.

Personligen anser jag en filmskapare ha samma konstnärliga rättigheter som t. ex. en målare, en författare. Skildra samma motiv i verk efter verk om han så vill. Återstår att diskutera behandlingen av motivet, i den mån detta appellerar till en själv.

Det noll-läge Bergman återger i "Tystnaden" må vara hans personliga upplevelse av livet och människorna, men man behöver inte dela den. Kvinnorna behöver inte vara så vämjeliga varken i sin emancipation eller i sin renodlade könsroll som filmens båda systrar, mannen inte så blint driftsstyrda, så stumt tjänstgörande som den främmande älskaren. Mänskligheten är inte förkrympt och grotesk i allas våra ögon, vi är inte alla skrämde barn i en mar-drömsvärld. Bergman formulerade tidigt sin tes om livet som förgängelse och helvete och det må stå för honom. Vad som chockerar mig är den passivitet gentemot det onda som genomsyrar en film som "Tystnaden".

Kan musiken ersätta språket, kan musik ensam vara både gemenskap och språk? Bergman bekänner sig i "Tystnaden" till Bach, Johan Sebastian, såsom en av de återstående husgudarna. En privat lösning till livsåskådningens korsord, men knappast någon aktiv sådan. Vi människor får nog försöka tala med varandra på vanligt sätt för att lära oss förstå och älska varann och tillsammans besegra det onda i världen.

Att detta kan vara svårt nog upplever man genom en av höstens finaste filmer som inte rönt bråkdelen av publiciteten kring "Tystnaden". Filmen heter "David och Lisa" och den skildrar två mentalsjuka ungdomars väg ut från isolering och vanmakt mot kontakt, förståelse och tillit. De är intagna på ett skolinternat, David därför att han under sin totala övermänniskoattityd torteras av skräck för att bli vidrörd och tror sig dö om någon så mycket som snuddar vid honom. David är intelligent, väl klädd och uppfostrad av överambitiösa föräldrar, vad som fattas är värme och trygghet och han vågar inte acceptera sitt behov av dessa realiteter förrän han upplevt samma behov hos en annan människa, och upptäckt sin egen möjlighet att betyda något för denna andra människa. Den som leder honom dithän är Lisa som är fången i skräck inför splittringen i sitt eget jag. Lisa brottas med sig själv och vågar inte tala annat än i rim och ramsor för att undgå "den andras" makt.

Världen är inte god varken i Davids eller Lisas ögon, tvångsföreställningarna är plågsamma men erbjuder ändå ett välkänt mönster att leva efter. — Tala i rim, låt ingenting komma dig vid! Utanför sjukdomen är livet kanske ännu svårare och gemenskapen med andra är aldrig konfliktfri. Att David och Lisa ändå vågar sig ut och mot varandra är ett verk av kärlek, den som

uttrycks i psykologernas engagerade närvaro och den som bryter fram hos ungdomarna själva. För David och Lisa är kärleken varken ägandesträd eller driftsutlevelse utan en väg till liv, ett språk mellan människor. Den tystnad de två har att övervinna är ensamhetens och de ord som skall överbrygga dem är lika enkla som svåra: Ta min hand!

"Tystnaden" är för mig en deprimerande film därför att den fränkänner människorna alla positiva krafter och kapitulerar i försjunkande inför privata tröstemedel. "David och Lisa" en i finaste mening uppbyggande film därför att den visar på människans möjligheter att i gemenskap med andra spränga sitt eget fängelse.

TYSTNADEN

Ingrid Thulin
Gunnel Lindblom

DAVID OCH LISA

Keir Duella
Janet Margolin

familjearbetet måste fördelas annorlunda

Före det andra världskriget arbetade en av tio gifta kvinnor i förvärvslivet, resten enbart i hemmen. Denna proportion var ungefär densamma som Sverige hade vid sekelskiftet.

Mellan 1940 och 1960 har en stor förändring ägt rum. Under den perioden har 200.000 kvinnor — de flesta gifta — lämnat hemmen för att få egen inkomst. Enligt 1960 års folkräkning hade var fjärde gift kvinna förvärvsarbete från halvtid upp till heltid.

Under de två föregående decennierna har samtidigt 100.000 hembiträden, hushållerskor och liknande anställda övergått till annat förvärvsarbete. Redan dessförinnan hade ett stigande antal ogifta kvinnor sökt sig från hemarbetet.

Medan 1930 års folkräkning visade att det fanns hembiträden i 16 % av de svenska hushållen med mera än två personer finns fast anställd hjälp — inte alltid heltid — numera nedast i 5 % av hushållen. Till-och-från-hjälp under ett mycket begränsat antal timmar i veckan förekommer dessutom i 3 % av hushållen.

Den TCO-undersökning som vi refererade i föregående nummer av Vi kvinnor visar att hemarbetets omfördelning inte hållit jämna steg med kvinnornas indragande i förvärvslivet. Som läsarna minns utförde männen i familjer med barn under 11 år, där båda makar arbetade heltid, endast en fjärdedel av löpande hushållssysslor.

Fram till 1970 räknar man med att ytterligare 200.000 gifta kvinnor kommer in i förvärvsarbete. Frågan om en omfördelning av hemarbetet kommer därför att bli en allt viktigare fråga för många familjer. Även om inte alla kommer att ta heltidsarbete, måste en mera demokratisk fördelning av familjearbetet förverkligas om förvärvsarbetet inte skall leda till dubbelarbete för kvinnorna.

I föregående nummer frågade vi om det berodde på mannens lathet eller kvinnans slöhet när det husliga arbetet fortfarande till allt väsentlig vilar på kvinnorna. I detta nummer låter vi några familjer berätta vad de anser om problemet.

Solo

Barn behöver fadern lika mycket som de behöver modern. Den förändrade situationen på arbetsmarknaden gör delat familjearbete till en nödvändighet.

på PLUS sidan

DET ÄR PÅ INSTÄLLNINGEN DET BEROR

Det är inställningen till kvinnors förvärvsarbete som är viktigast för oss män, säger spårvägsmannen Hjalmar Lindzén i Sundbyberg, gift med metallarbeterskan Britta, styrelseledamot i sin verkstadsklubb. — Tycker man att kvinnor ska ha rätt att välja förvärvsarbete så finner man också möjligheter att dela arbetet. Då vår pojke — som nu är 19 år — var liten stannade min fru, Britta hemma några år och utförde då praktiskt taget allt hemarbete. Men när hon började i verkstadsarbete lade vi om. Vi brukar resonera på mornarna om det som behöver göras. Jag kommer ofta hem tidigare från spårvägen än min fru från verkstaden. Jag handlar då på vägen och börjar matlagningen. Veckostädningarna brukar vi gemensamt klara av på några timmar på fredagskvällarna. Vi har tvättautomat i huset och klarar även tvätten gemensamt.

Visst märker man ofta att det finns den inställningen att husligt arbete är kvinnnas sak. Jag kan förstå den när det gäller män med tungt byggnadsarbete eller liknande arbeten som sliter hårt på människorna. I mitt fall går det bra att kombinera förvärvs- och hemarbete.

Jag är fackligt aktiv liksom min fru. De kvällar hon går direkt på verkstadsklubbmöte tar jag hand om det hela här hemma. När jag är upptagen gör Britta motsvarande insats för mig.

SÅ LADE HAN OM FÖR POJKARNAS SKULL

— Jag vet inte varför tja inte hjälper när det blir fråga om hemarbetets fördelning mellan två förvärvsarbetande makar. Sânt får psykologer klara av. Det som gjorde att jag svängde, säger industritjänstemannen Olle Johansson i Bandhagen, var en bekant skollärares råd: du ska göra det för grabbarnas skull.

De behöver ditt arbete där hemma för sin egen utveckling. Vänjer de sig vid att mamma ska göra det mesta med dig som en mera eller mindre hjälplös hjälpreda, kommer även pojkarna att finna det husliga arbetet besvärligt. De måste uppleva att en far gör någonting för familjen i hemmet, där de själva kan vara med och ta del av arbetet. Förr i tiden var det ju vanligt att männen tog med sig pojkarna i sitt arbete ute på åker och äng och verkstad. Det underlättade för dem att själva växa in i rollen som karlar. En far som vill att de egna grabbarna ska bli karlar måste faktiskt hjälpa dem genom att visa karlatag i det egna hemmet.

För min del handlar jag och tar då grabbarna med en gång i veckan. Jag reparerar alla möbler. Och jag lagar maten varannan dag. Disken sköter maskinen. Tvätten har vi skaffat hjälp till, liksom till veckostädningen. Min fru städar vanliga dagar och sköter alla pyssliga detaljer. Men hon har också lite kortare arbetstid än jag.

En tryckande het dag. Någonstans i fjärran mullrar dovt ett kanonskott — en mjuk, egendomlig ton, som om ett enormt ruttet ägg exploderat. I den av skottet omskakade luften känns stadens dofter ännu intensivare. Det luktar fränt av olivolja, vitlök, vin och hett damm.

Den sydländska dagens högljudda larm, som överröstats av kanonens dova stönande, släpper ett ögonblick efter som om det sjunkit samman i sig självt och smugit sig tätt intill den glödande stenläggningen. Men så reser det sig åter över stadens gator och strömmar som en bred grumlig flod ut i havet.

Staden är helgdagsfestlig, grållt och broderigt smyckad som en prästs rikt broderade mässkrud. I det lidelsefulla lar- met, i dess stönanden och skälvningar klingar livets sång som en psalm. Varje stad är ett tempel som blev byggt av människohänder, varje arbete — en bön som är riktad till framtiden.

tet. Den gamle skakar sitt stora apostla- huvud och hans långa, papegojlikt böj- da näsa drar in luften genom de vibre- rande näsvingarna.

Bredvid honom, på den heta stenlägg- ningen, ligger en praktkarl, med öppet bröst, brunbränd och svart som en ol- lonborre. Brödsmulorna faller honom i ansiktet, lättjefullt kniper han ögonen samman och sjunger halvhögt för sig själv, som i en dröm. Två andra sitter med ryggarna lutade mot väggen och slumrar.

En pojke med en stor bukig vinflaska i ena handen och ett litet knyte i den andra närmar sig. Med tillbakakastat huvud ropar han med sin ljust klingan- de röst något till männen och ser inte att stora tunga vindroppar långsamt sipprar genom flaskans flätverk och fal- ler som rubiner på marken.

Men den gamle ser det, lägger genast brödet och kniven på ynglingens bröst

på den gamle stensättaren, sträcker sig på tå, kikar över den gamles axel och iakttar uppmärksamt hur vinet flyter ner i den gula skålen, klingande, som om det fortsatte den lillas sång.

Flickan tar sin hand ur moderns, ri- ver av blombladen, sträcker den lilla bruna näven högt upp i luften och kas- tar bladen i vinskålen.

Fyra män rycker till och ser förbitt- rade upp, medan den lilla skrattande hoppar omkring på trottoaren och klap- par i händerna. Modern griper förvir- rad efter hennes hand, pojken kastar huvudet bakåt och skrattar av full hals medan blombladen simmar omkring som rosafärgade små båtar på det dunkla vinet.

Från någonstans drar den gamle fram ett glas, fyller det till randen med vin och blomblad, reser sig mödosamt på knä och säger medan han för glaset till munnen med lugn, allvarlig röst:

livets

blommor

av Maxim Gorki

Solen står i zenit. Den glödande blå himlen bländar ögat, som om varje punkt sände en glödgad blå stråle mot havet och jorden och trängde djupt in i stadens berggrund och i vattnet. Ha- vet glänsar som ett siden fullt av tunga silverbroderier och sjunger sakta, me- dan dess grönaktiga sömniga vågor knappast snuddar vid stranden, den visa sången om allt livs källa — solen.

Dammiga och svettiga människor skyndar till middagen. Många skyndar till stranden, kastar snabbt av sig sina gråa kläder och störtar i havet. I det ögonblick de brunbrända kropparna sjunker ner i vattnet tycks de förvandla sig i löjligt små punkter som simmar omkring som dunkla stoftkorn i en stor vinskål.

Vattnets lugna skvalp, de vederkvick- ta människornas glada rop, de ljudliga skratten och barnens gälla skrik, — allt stiger med det regnbågsfärgade skum- met från den upprörda havsytan som ett muntert soloffer upp mot solen.

På gatan, i skuggan av ett stort hus, sitter fyra stensättare, satta, kraftiga gestalter som huggna ur sten, och be- reder sig att äta sitt middagsmål. En järngrå gammal man som är övertäckt med ett tjockt lager av damm skär upp ett långt bröd och ger noga akt på att inget stycke blir mindre än det andra. Han bär en röd stickad luva med en tofs som ideligen faller honom i ansik-

et och vinkar bekymrad åt pojken: "Skyn- da dej, din blindbock! Ser du inte vi- net!"

Pojken lyfter flaskan i höjden, rycker förskräckt till och springer fram till stensättarna. Alla kommer i rörelse, hojtar och känner på flaskan medan pojken som en pil flyger in på gården. Lika snabbt kommer han utspringande med en stor och djup gul skål i han- den.

Skålen ställs på marken och den gam- le håller försiktigt den röda levande strålen i den. Fyra ögonpar fröjdas åt vindropparnas lek i solen och männi- skornas torra läppar skälver girigt.

En kvinna i ljusblå klänning går för- bi. En guldglänsande spetschal täcker det korpsvarta håret, de höga klackar- na på hennes bruna små skor klappar taktfast mot stenläggningen. Vid han- den leder hon en liten kruslockig flicka som svänger två röda nejlikor i luften. Den lilla trippar muntert bredvid hen- ne och sjunger:

"O ma, o ma, o mia ma-a..."

Den lilla blir stående bakom ryggen

"Det gör ingenting, signora! Ett barns gåva är en himmelens skänk! För er hälsa, sköna signora, och också för din, barn! Blir vacker som din mor och dub- belt så lycklig som hon!"

Han sänker sina grå mustascher i gla- set, kniper ihop ögonen och med smac- kande läppar och den krokiga näsan vädrande i luften sörplar han långsamt i sig den dunkla vätskan.

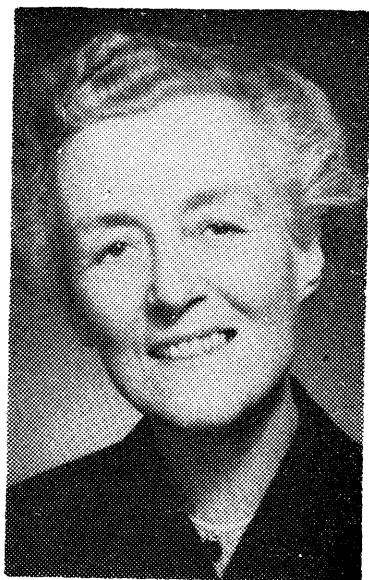
Modern avlägsnar sig med en häls- ning och leder leende den lilla vid han- den. Men flickan hoppar bredvid hen- ne, skrapar med fötterna mot trottoa- ren och kniper ihop ögonen för att skyd- da dem mot det bländande solljuset.

"O ma-a... o mia ma-a..."

Stensättarna vänder ögonen än mot vinet än mot flickan, de ler och pratar sinsemellan med sydlänningens rappa munverk.

Men under tiden vaggas de skära blombladen på vinskålens mörkröda yta.

Och runtom sjunger havet, staden då- nar och den glödande solen trollar fram underbara sagobilder.

Med. dr. Andrea Andreen:

1. Det kan tyckas att inte mycket är vunnet med blott ett partiellt kärnvapenprovstopp när ändå alla förråd av kärnvapen finns kvar, när de interkontinentala robotarna står laddade i sina silos eller atomu-båtar, när alla s. k. konventionella vapen finns kvar, när arbetet på kemiska och biologiska stridsmedel pågår för fullt — och ändå är det steg som tagits av enastående vikt för världen. Ty märk väl: *av alla krigsförberedelser är kärnvapenproven den enda som oundvikligt vållar skada redan som förberedelse, skada inte endast för vår generation utan även för framtiden.*

2. Det nya och det märkliga är ju att denna fördragstext som är uttryck för alla fredsarbeters dröm och omistliga förhoppning är underskriven av de två världsmakter som äger möjlighet att förgöra varandra och därmed oss alla. Kan dessa båda gå vidare i samförstånd då kan kriget elimineras.

PROVSTOPPSAVTALET

årets stora händelse

Den 25 juli 1963 undertecknade USA, England och Sovjetunionen avtalet om stopp för kärnvapenprov i atmosfären, i rymden och under vattnet. Vår tidning har frågat en rad kända personer hur de vill värdera det ingångna provstoppsavtalet och vilka förhoppningar de vill knyta till den del av fördragstexten där de avtalslutande regeringarna förklarar "sitt huvudsakliga mål vara att snabbast möjligt nå fram till ett avtal om allmän och fullständig nedrustning under sträng internationell kontroll i enlighet med FN:s syften, ett avtal som gör slut på kapprustningen och undanröjer motiven för framställning och prov med alla slags vapen, däribland kärnvapnen".

Författaren Artur Lundkvist:

Avtalet om provstopp för kärnvapenprov vill jag gärna uppfatta som ett första allvarligt steg mot fullständig avrustning. Den omedelbara betydelsen av denna överenskommelse har redan gjort sig märkbar: som förbättrad internationell atmosfär, som växande avspänning mellan stormaktsblocken och därav följande möjlighet till förhandlingar i olika frågor, till förnuftiga och fredliga lösningar av olika slags konflikter.

Det är nödvändigt att fullfölja detta första steg mot avrustning för att förhindra världens förgiftning eller undergång i en atombombskatastrof, denna ohyggliga möjlighet som vi redan levt med alltför länge. När denna fara väl har undanröjts (ännu är det ju bara en första, begränsande åtgärd) återstår ändå en enorm rad av svårlösta problem, som kommer att kräva de största ansträngningar av den goda viljan och det klara förståndet.

Avlägsnandet av utplåningshotet är ett elementärt villkor för att människor ska kunna leva någorlunda normalt, utan förlamande skräck eller vettlös panik. Först när detta har skett kan man med någon tillförsikt och framgång börja det konstruktiva arbetet för mänsklighetens samlevnad på jorden.

Riksdagsman August Spångberg:

Efter många års misslyckade överläggningar om kärnvapenfrågan och om möjlighet till nedrustning måste provstoppsavtalet hälsas som ett första betydande steg för fredens bevarande. Spänningen och motsättningarna mellan nationerna har minskat. Misstron mellan Öst och Väst har fått vika för en tro på möjligheterna att uppnå en fredlig samexistens.

Rent praktiskt har avtalet omedelbar

verkan genom att sprängningarna upphört och därmed även ökningen av den radioaktiva förgiftningen upphört.

Till avtalet vill jag knyta den förhoppningen att den utlovade målsättningen, att söka nå ett avtal om allmän och fullständig nedrustning, skall tas på allvar. För freds rörelsen betyder avtalet en stimulans i fredsarbetet i det fortsatta arbetet för internationell fredlig samverkan.

Arkitekt Git Ahlberg:

Att USA, England och Sovjetunionen kommit så långt i nedrustningsförhandlingarna som till ett avtal om partiellt förbud mot kärnvapenprov, trots de hinder av om och men, som parterna bidragit med, visar att möjligheten finns till gemensam lösning av till synes olösliga frågor. Det ingångna avtalet markerar en positiv vilja till konkret samarbete mellan stormakterna och öger förhoppningar om fortsatta nedrustningsförhandlingar.

Att betrakta avtalet som en politisk realitet i dagens spända läge vore alltför optimistiskt. Det är en formell och mycket begränsad överenskommelse, som omfattar förbud mot prov i luften, i rymden och under vattnet. Ingenting hindrar alltså prov i t. ex. slutna berggrum. De tre kärnvapenmakterna och de länder, som anslutit sig till avtalet, även Sverige, kan mycket väl både prova och tillverka atomvapen.

För att nå fram till ett avtal om allmän och fullständig nedrustning under internationell kontroll i enlighet med FN:s syften fordras att alla länder godtar FN som ett internationellt kontrollorgan.

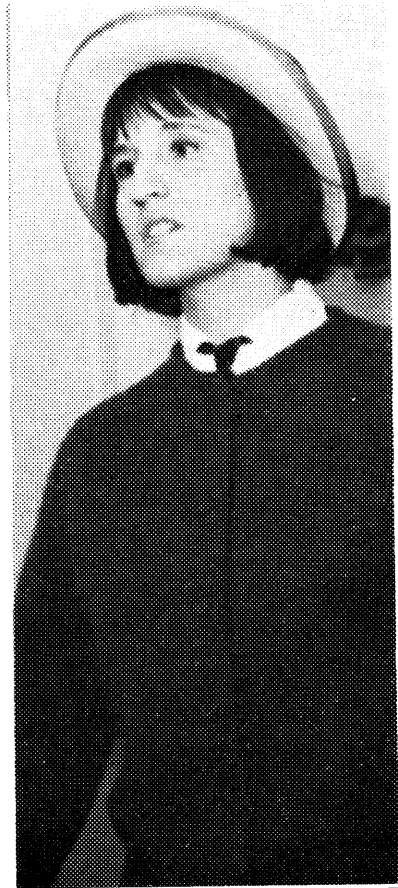
Det är inte troligt, att kapprustningen upphör så länge länder, som inte berörs av det aktuella avtalet, hotar med kärnvapen.

Det är inte heller troligt, att kapprustningen upphör förrän alla länder bakom sig har en stark och påtryckande opinion mot våld och förtryck i olika former.

Hela mänskligheten lever idag, trots det ingångna avtalet, i ovisshet om hur morgondagen ser ut, om den ens kommer. Antingen vi önskar se öst, väst eller något internationellt överorgan som slutlig segrare i det pågående kalla kriget, är det envars självklara rättighet och plikt att i mänsklighetens namn i första hand säga nej till atomvapen men också kräva total nedrustning till förmån för ett konstruktivt internationellt samarbete i fredens tjänst.

Det är min förhoppning att länderna steg för steg skall nå fram till avtal, som låter världen gå mot en fredlig utveckling, att svenska regeringen tar ytterligare ett steg i den anda, som avtalet ger ett uttryck för, och beslutar att vi inte skall tillverka eller inneha atomvapen, att Undén-planen, som står på dagordningen vid nedrustningskonferensen i Genève, genomföres med Sverige som föregångare, att president Kekkonens förslag om en nordisk kärnvapenfri zon realiserar liksom att andra kärnvapenfria zoner upprättas.

Det är min absoluta övertygelse att förnuftet kommer att segra.

Författaren Erik Blomberg:

Provstoppsavtalet är betydelsefullt framför allt ur humanitär och biologisk synpunkt. Risken för att avfallet från kärnvapenproven redan fått eller kommer att få katastrofala följder har visserligen av vetenskapsmännen bedömts olika, men alla är eniga om att fortsatta prov kommer att öka denna risk — risken för dödliga sjukdomar, invaliditet och livslångt lidande för nutida och kommande generationer. Att de båda stormaktsblockens ledare — påverkade av fredsrörelsernas folkopinion — träffat ett sådant begränsat provstoppsavtal bör alltså hälsas med glädje. Varje steg mot internationell avspänning är — hur länge det nu varar — dessutom välkommet.

Samtidigt bör inskräpas, att innan fördraget blir universellt och kommer att omfatta de stater som ställt sig utanför — som de Gaulles Frankrike — eller som ställts utanför genom att de vägrats tillträde till FN — som den Kinesiska folkrepubliken — kan det inte heller få en universell verkan. Dessutom kan ett sådant avtal bli helt effektivt först sedan det omfattar även de underjordiska proven. Dessa krav bör alltså energiskt hävdas av alla fredsvänner. Inte minst kvinnorna, som vi begär ska föda barn som kan bli fysiskt och psykiskt vanskapade bör kräva att alla kärnvapenprov förbjudas och att ytterligare garantier skapas för att ett sådant allmänt avtal inte upphäves eller brytes.

Vilka personliga förhoppningar som sedan kan knytas till detta avtal beror ju helt på i vilken grad fördragstextens målsättningar kommer att fullföljas. Utan en fullständig förstörelse av de nukleära vapnen och en utjämning av de mellanfolkliga motsättningar som nu håller nationer, raser och klasser i väpnad konflikt är ingen varaktig världsfred tänkbar. Även om ett internationellt beslut om sådana åtgärder fattas återstår det alltför oerhörda svårigheter att få det genomfört.

Naturligtvis vore en total avrustning det bästa. Men den som gapar efter mycket mister ofta hela stycket. Även om pacificeringen endast kan ske etappvis är det inget skäl för att uppgå för söken. Att först hejda kapprustningen, sedan börja nedrustningen, gradvis och i zoner, med allmän avrustning som slutmål är ett blygsammare, men kanske också mera realistiskt program. För att minska alla de hinder som från olika håll kommer att resas är då framför

allt en omedelbar och omfattande fredsforskning av nöden, inte politiskt dirigerad, men fri, vetenskaplig, med hänsynstagande till alla de faktorer som framkallar krig — sociala, ekonomiska, politiska och psykologiska — och med särskild inriktning på vår egen tid.

Den som sedan första världskriget gång på gång framfört ett sådant önskemål vet också vilket frenetiskt motstånd det har mött och att det inte skytts några medel för att sabotera det. Att man nu äntligen på många håll börjat inse, att en fördomsfri analys av krigets verkliga orsaker är ofrånkomlig, och att den måste ske nu, innan det blir för sent, är i varje fall ett hoppande tecken. Att inte politikerna ensamt kan lösa problemen, det har de ju visat och visar dagligen och stundligen. De borde äntligen lära sig inse, att privata, nationella, religiösa och racia parti- och gruppintressen måste underordna sig det allmänmänskliga intresset att befästa och bevara freden. Och att de som behärskar de opinionsbildande organen inte längre får undandra dem en fri debatt i de livsviktiga frågorna om krig och fred.

Även om en total avrustning kommer till stånd, finns ju ändå formlerna kvar, och därmed möjligheten att starta en krigsupprustning med kärnvapen på nytt. Så länge människorna inte bringats till full insikt om hur de nutida krigens vanvett är möjligt — så länge vet de inte heller, hur kriget ska kunna hejdas. Innan de lärt sig förstå att vårt fredsbehov har blivit ett med själva livsintresset, gemensamt för alla, därför att utan fred kan i längden inga sårintressen mer förverkligas, kan de inte heller bli verkliga fredsarbetare. I en värld där alla delar är beroende av varandra är freden en och odelbar!

*** Forts. å nästa sida

Redaktör Bertil Svahnström:

1. Jag betraktar provstoppsavtalet som en stråle av hopp, en chans att få strömmen att vända sig. Avtalet är ju inte mer än ett första trevande steg på vägen mot en verklig avspänning, och

det krävs därför alla goda krafter medverkan för att åstadkomma en fortsättning. Det totala provstoppet måste bli nästa steg. Jag vill trycka på att redan det partiella provstoppet måste anses som en åtgärd för att förhindra kärnvapnens spridning, varför det nu borde vara Sveriges plikt att säga nej till kärnvapen. Vi kan inte umgås med planer på att tillverka egna kärnvapen när stormakterna mödosamt söker arbeta sig fram till ett definitivt provstoppsförbud.

2. Jag ansluter mig helt till den tankegången, givetvis, men misströstar om möjligheten att komma så långt inom rimlig tid. Här är det de avtalslutande parterna som strör vackra ord omkring sig utan att verkligen mena något, för om de ville skulle de kunna göra slut på kapprustningen i morgon.

Som konklusion skulle jag vilja säga att den som nu börjar kärnvapenprov på nytt stämplar sig själv som mänsklighetens och fredens fiende.

sitivt både på Undén-planen och Kekkonens förslag men förklarat att Sverige avvaktar ett avtal om provstopp, innan vi säger ett definitivt nej till atomvapen på svensk mark. Försöken att nu komma ifrån detta tidigare ställda löfte måste med all kraft motarbetas och regeringen och utrikesnämnden måste om nödvändigt genom nya massaktioner påminnas om sina tidigare gjorda löften.

2) Moskva-avtalet är det första reella resultat som uppnåtts efter andra världskriget i kampen mot rusningarna. Att fredsrörelsen har spelat en stor roll som påtryckande faktor kan inte förnekas och genom Nobelpriset till Linus Pauling, antikärnvapenrörelsens "ideolog" genom alla år, kan detta faktum sägas ha fått sitt officiella erkännande. När det gäller de fortsatta strävandena mot avrustning, har fredsrörelsen en stor roll att spela. Moskva-avtalets ingress slår fast principen om den allmänna och fullständiga nedrustningen som slutmålet men det är givet att det krävs en mängd olika delåtgärder innan detta stora mål kan uppnås. Personligen ser jag som de mest angelägna uppgifterna närmast i tiden: *skapandet av kärnvapenfria zoner av största möjliga utsträckning, förbud mot utländska militärbaser och en definitiv lösning av det kanske största hotet mot världsfreden, Tysklandsfrågan.* Existensen av två tyska stater måste erkännas och Tysklands nuvarande gränser fastställas som definitiva. Den tyska militarismen får inte en tredje gång kasta världen in i ett förödande krig. En kärnvapenfri och militärt uttunnad zon i Centraleuropa vore ett stort bidrag till strävandena att rädda världsfreden. Kan vi hoppas att detta blir nästa steg? Kan vi hoppas att västmakternas omsorg om världsfreden är större än dess omsorg om bundsförvanten Västtyskland med dess officiellt omhuldade revanschidéer?

Konstnärinnan Eva Bagge:

På den första frågan om det ingångna provstoppsfördraget tror jag ej det är till någon nämnvärd nytta så länge den stora uppladdningen av kärn- och vätebomber existerar.

På Er andra fråga, vilka förhoppningar som skulle kunna knytas till detta första steg, är naturligtvis full avrustning, vilket innebär att alla stater inser att krig ej lönar sig, att enda möjligheten att överleva är att arbeta tillsammans, *bistå* varandra i stället för att skada varandra. Göra mot andra vad vi vilja andra skall göra oss. Och därmed är man framme vid religionen. Prof. Georg Borgström framförde dessa tankar i ett utomordentligt intressant anförande i radio för någon tid sedan. Kärnan är densamma i alla de stora religionerna! Kärleksbudet, kanske mest framträdande i buddismen, som ju omfattar allt levande, inte blott det högst utvecklade djuret, människan. Skulle vi kunna enas om att vi äga inom oss ett medfött rättsmedvetande, lika väl som vetenskapen erkänner ett medfött förnuft, vore vi kanske en bit på vägen till fred kontra krig.

Fil. stud. Bo Hammar:

1) Att överenskommelsen om förbud mot kärnvapenprov inte har undanröjt risken för ett kärnvapenkrig är uppenbart. Ingen vettig människa har heller hävdats någonting sådant. Men att avtalet ändå är en stor framgång för fredskräfterna i världen är lika uppenbart. Avtalet innebär inte bara att den hotande radioaktiva förgiftningen av mänskligheten bringas att upphöra utan också att hastigheten i kärnvapenkapprustningen måste avtaga och att kärnvapnens spridning till fler länder försvåras. Det stadgas visserligen ingenting i avtalet om förbud mot spridning av atomvapnen men självklart är ett av avtalets huvudsyften just att förhindra en sådan spridning och för varje land som undertecknar avtalet får det konsekvenser, som inte bara berör frågan om utprovning av kärnvapen i atmosfären, under vattnet och i världsrymden. Att Sverige har skrivit under måste alltså få som en direkt konsekvens att vi deklarerar att vi ej kommer att skaffa kärnvapen. President Kekkonens förslag om en kärnvapenfri zon i Norden är moget att förverkligas. Utrikesnämnden har tidigare reagerat i princip po-

Byråchef Erland v. Hofsten:

1. Klart positivt, men dock förenat med en viss oro för att svagheter i avtalet (inget förbud mot underjordsprov, Kina och Frankrike ej med etc.) inte kommer att kunna elimineras genom fortsatta överenskommelser inom en nära framtid.

2. För ett år sedan hade ingen trott att 1963 skulle bringa ett avtal, där bland annat Sovjet, USA och Storbritannien skriver under på en sådan sak. Låt oss hoppas att 1964 kommer att ge lika stora positiva överraskningar.

Han satt på en pinnstol vid sängen — ivrigt framåtlutad. — Inte visste jag att du var sjuk, Annick... Har det varit länge?

Den bleka kvinnan såg på honom, förundrad, tveksam. — Tänk att du kom ändå, viskade hon kraftlös. — Det är längesen...

— Snart två år, Annick. Vi blev längre ute än vi ämnat. Fast i Rio. Jag skulle ha skrivit. Du trodde kanske att jag förlöst, va?

Med ansträngning rörde hon läpparna. — Förra julen fick din mamma ett kort... jag fick inget... då trodde jag...

Han mindes lokalen där han fått kaffe och en ung frälsningssoldat lagt fram ett kort med frimärke på: — Skriv hem till mor! — Tja, det hade han gjort! Men ingen hade sagt: — Skriv hem till Annick! Och det hade han *inte* gjort.

— Blev du sjuk av det? frågade han skamsat.

— Hon fick influensa och sen var det nerverna — dom ä dåliga, säger doktorn. — Vi har haft doktorn hemma här en gång.

Det var modern som talade. Hon stod vid spisen i det stora köket och vaktade kaffe pannan. Hon var mindre förändrad än Annick, samma järngrå hår och kraftiga ansikte som förr. Ingenting hade tagit på henne. Inte i yttre måtto. Men kanske ändå! Att ha enda dottern sjuk...

— Om jag hade vetat... mumlade han.

Ingen svarade. Modern satte fram koppar på bordet, skar upp bröd, gick mellan spisen och skafferiet. Lyfte av pannan, hällde i en vattskvätt — och sade! Vasego och sitt fram då, Viktor, och få sig **kaffe!**

Han drack ensam. När modern hållit i påtår, sade hon:

— Vill du ha en tår också, Annick? Sätt dig opp...

Fliekan sköt filten åt sidan och satte fötterna på golvet. Hon var klädd, men fötterna var nakna.

När hon druckit en slät kopp, sade modern: — Gå in i kammaren och ta på dig strumpor och skor! Och sätt på dig lite bättre. När nu Viktor är här.

Tyst gick Annick över golvet. Han stirrade på de vita fötterna. Först nu fattade han att han varit borta från sin älskade i två år. För honom hade de varit till brädden fyllda med nya upplevelser — för henne betydde de tom väntan, oro, ångest, sjukdom...

Kanske blir det bättre nu när Viktor kommit hem.

Inte ett ord sa hon om att han borde ha skrivit.

Han satt kvar vid bordet med den tomma kaffekoppen framför sig. Han tänkte på de bleka fötterna — en gång var de bruna och friska. De sprang nere vid kajen tillsammans, han och hon, och tiggde kex av sjöfolket på skutor-na. Och så letade de snäckor i barlast-sanden. Och det doftade från brädgår-den av friskt nysågat virke. Och från sågen dunkade den jämna rytmen, det skärande ljudet hördes när klingorna

Annick

Av Gunhild Tegen

Annick!

Om han bara fick vara ensam med henne. Inte sitta här och dricka kaffe... Men man gjorde alltid som mor Matilda ville och bestämde. Det mindes han!

När dörren stängts bakom Annick, började modern tala. — Vi flytta ut hennes säng i köket så att hon skulle ha någe sällskap. Det var doktorn som sa det. När hon låg ensam tyna hon av. Ja, vi trodde säkert att hon skulle dö. Hon hade mistat livsvornan, ska jag säga. Hon orka inte bädda sängen ens. Nu är hon bättre, hon klär sig och bäddar — men orka int vara oppe. Inte lång stund i taget. Det är märkeligt att kraften kan rinna bort ur kroppen och sjä-len så det hela håller på stanna av.

gick genom stocken — Annick härmade ljudet: iiii — iiii — iiii.

Och här vid köksbordet hade han druckit kaffe många gånger — och ätit stora smörgåsar av färskas rågkakor till... Och Annick hade suttit där mitt emot och skrattat... Hur kunde hon bli sjuk, hon som hade så lätt för att skratta? Enda barnet till förman på sågen...

Varför i fridens namn hade han inte skrivit? Han hade ju tänkt på henne hela tiden! Tänk om hon inte blev bra? Om han kommit för sent?

Orolig reste han sig. — Tack för kaffet! sa han och såg sig om efter mösan. — Kommer inte Annick snart?

— Å, det går inte så fort för henne nu

Forts. å sid. 21

Fil. mag. Greta Engkvist:

Till svar på frågorna om jag, ringa person, är nöjd med det ingångna provstoppavtalet och om mina förhoppningar om vad detta kan innebära. Trots stor beundran för dem som har talamod och intelligens att arbeta med dessa frågor skulle jag vilja svara kort och gott: Tacksam och glad optimist men inte nöjd.

Tänk att de skarpaste hjärnor i världen skall behöva syssla med en så vanvettig fråga som om vi skall vilja utplåna oss eller leva vidare som kultur-människor!

Den 27 augusti 1928 ingicks ett "Internationellt fördrag rörande fördömande av krig", den s.k. Briand-Kelloggpakten. I juli 1929 trädde den i kraft. Signatär-

makterna förklarade sig "fördöma anlitandet av krig för avgörande av internationella tvister". Sedan dess har vi enfaldiga trott, att krig är ett brott. Borde vi inte skämmas över varandra och oss själva, för att vi har accepterat detta brott ända till dags datum? Är inte anskaffande av dödsbringande vapen och förberedelser att använda dem också brottsligt? Den franska sibyllan Madame Tabouis förde fram tesen "hot om våld" redan på 1930-talet. En amerikansk författare, Cousins, kallade människan efterbliven (obsolete). Tekniken har sprungit ifrån oss. Den tekniska utvecklingen har tagit jättekliv på bekostnad av moraliska och etiska värden. Människan kan liknas vid en

förvuxen, ojämt utvecklad ungdom i puberteten. Detta är väl vår enda ursäkt.

Det är upprörande, att vi inte har hunnit längre än att vi beundrar dem, som påstår sig ha räddat oss på krigets brant. Visst är det väl, att barnen-politikerna ger oss små julkappar att fröjdas åt. Hoppas julen ger oss mera i samma stil. Men först sedan en överväldigande majoritet av jordens folk känner trygghet utan vapen i hand, först då tror jag på allmän nedrustning.

Nu gäller det upplysning, upplysning och åter upplysning, kunskaper om det internationella skeendet, en ny fostran till fred.

I alla fall en glad optimist

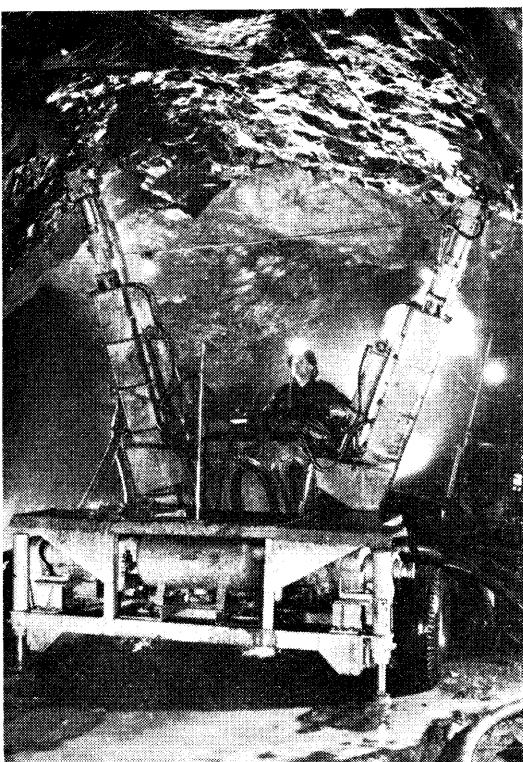
Kvinnor

I GRUVJABB

Vi kör samma sträcka som bildade slutetapp i sommarens Midnattssolsrally. Men någon midnattssol ser inte vi — vi befinner oss i slutet av oktober och vi färdas rakt in i ett gråsvart dunkel. Vi är på väg ner i Kiirunavaara gruva. Världens största gruva i världens största stad.

Iförd gruvhjälm, stadiga stövlar och försedd med lampa har vi startat denna ganska fantastiska färd under jord. Gamla romantiserade föreställningar om hur det ser ut i en gruva — trånga, smala labyrinter i ogenomträngligt mörker och skrangliga hissverk — förflyktigas snabbt inför anblicken av den breda körbanan, som leder ner i gruvan, och inför mötet med den teknik som vunnit insteg i gruvdriften av i dag.

Borrmaskinen BUK 22. Är det så otänkbart att en kvinna kunde manövrera den?

Informationssekreteraren vid LKAB, *Torsten Dahllöf*, ger en hel del fakta om Kiirunavaara. Arsproduktionen ligger f. n. på drygt 12 miljoner ton. Att framtidsutsikterna är goda framgår av undersökningar som visat att det finns gott om malm på stort djup i berget och brytning kommer med bestämdhet att pågå här åtminstone 250–300 år till.

Antalet anställda uppgår totalt till 3.500, därav 2.500 kollektivavtalsanställda och av dem är i sin tur 151 kvinnor. De är främst sysselsatta i gruvrestaurangerna, i laboratorierna och i städjobb. En enda kvinna arbetar f. n. som chaufför och ett par har ganska nyligen anställts på verkstadssidan.

Tekniken har förvandlat gruvarbetet

Vi har nu hunnit en bra bit ner i gruvan. Luften känns aningen rå och temperaturen håller omkring 5 plusgrader. Vi söker oss fram till en ort där borrhning pågår. Här används en av Atlas Copco specialkonstruerad bormaskin, som gör borrhningen främst till ett maskinskötarjobb. De starka vibrationerna och det öronbedövande bullret får en att känna det som om den stora tvåarmade bormaskinen stämt möte med själva jordens urkraft.

Så får vi se hur bergmassan lastas på vagnar med hjälp av en s. k. Joy-loader. En imponerande maskin, som med två väldiga fångstarmar och ett transportband flyttar över 15–17 ton bergmassa i den eldrivna skyttelvagnen på några få minuter.

En blick in genom fönstret till den speciella kontrollstationen, varifrån tågsätten dirigeras med automatikens hjälp, ger en vink om den snabba utveckling som här pågår i tekniskt hänseende.

"Röda rummet" på 370-metersnivån

Efter en snabbvisit på 520-metersnivån (från toppen räknat) med en hiss som gör 7 meter i sekunden, tar vi en titt på en av de åtta gruvmatsalar som är belägna under jord — det finns sammanlagt sjutton. "Röda rummet" heter den här, andra matsalar har fått namn efter Bellmansro, Stallmästaregården och andra kända näringsställen.

Fru Edla Olofsson arbetar här sedan drygt två år och hennes arbetsplats är belägen på 370-metersnivån. Arbetet består huvudsakligen i att portionera ut maten som kommer från ett stort centralkök och det som serveras här är stadig husmanskost till 3 kronor målet.

— Vårt arbete är uppdelat som ett slags deltidarbete, berättar fru Olofsson. — Varannan vecka arbetar vi 7 timmar per dag och varannan vecka 4 timmar per dag. 7-timmarsdagen är delad i ett förmiddagsspass från 8 till 12 och ett eftermiddagsspass från 17 till 20. 4-timmarsdagen går från 8 till 12.

Arbetstiden verkar ju ganska fördelaktig för den som också har familj och hushåll att tänka på. Men lönen ligger betydligt lägre än vad som är genomsnittet för annat arbete i gruvan — bara 4:47 i timman. Avtalet bygger bl. a. på restaurangavtalet och det kan möjligen vara en förklaring, men inget försvar för den dåliga timpenningen.

Gärna jobb ute i gruvan

— Hur känns det nu att flera timmar i sträck vistas så här långt under jord, känns det på något vis pressande?

— Inte alls, det känns bara bra, man tänker inte på det ens, svarar fru Olofsson. — Ibland kan man väl känna sig trött, men det gör man ju i vilken arbetsmiljö som helst.

— Skulle ni kunna tänka er att arbeta ute i själva gruvan?

— Jag skulle inte tveka en sekund, säger fru Olofsson. Och den utbildning som behövs skulle jag gärna skaffa mig.

Silikosen på avskrivning, bullerskadorna värst

På vägen upp ur gruvan passar vi på att fråga herr Dahllöf om hälsoriskerna i gruvarbetet.

— Silikosen, som varit yrkessjukdomen framför alla andra, är nu på avskrivning tack vare de nya bormaskinerna, som är försedda med en vattenspolningsanordning som hjälper till att eliminera silikosriskerna. Bullerskadorna hör nu till de mest hälsovådliga sidorna av gruvarbetet. Men här pågår forskning för att komma till rätta också med dessa hälsorisker, förklarar herr Dahllöf.

"Känner mig fullt accepterad"

Sällan har vi träffat några som varit så synbart glada över sina jobb, som fruarna Märta Vikberg och Tora Fjellström. Anledningen? För det första hör de till det fåtal kvinnor i Kiruna som överhuvud taget lyckats få tag på ett förvärvsarbete. Och för det andra har de fått byta ut sina tidigare städjobb på kvällstid mot mera kvalificerat och bättre betalt arbete i en av LKAB:s verkstäder ovan jord.

Fru Vikberg, glad och charmig 6-barnsmamma, har arbetat på verkstaden ett halvår, tvättar maskindelar — ganska tunga sådana — och trivs "hemskt bra".

— När jag fick chansen att byta till det här arbetet, så tog jag den utan vidare, säger fru Vikberg. Jag hade då haft städjobb i 5 års tid inom företaget. Det här är både bättre betalt och mycket roligare. Mina manliga arbetskamrater är hemskt bussiga. Jag har inte förstått att de har några fördomar mot kvinnor i sådant här arbete och jag känner mig fullt accepterad.

— Hur går det med hushållsarbetet nu när ni arbetar på dagtid?

— Det är inga problem med den saken, äldsta flickan är 18 år och hon sköter hushållet.

— Jag har rationaliserat bort en hel del av mitt hushållsarbete, säger fru Fjellström, änka sedan några år och således ensam med sina tre pojkar.

Tora Fjellström, skulle säkert kunna koras till Sveriges gladaste truckförare, det riktigt sprudlar av glädje när hon berättar om sina ganska färskas erfarenheter av jobbet.

— Visst var jag lite nervös, att jag inte skulle klara det lika bra som de andra den dag jag började köra min gaffeltruck. Men jag sa till karlarna, kom igen om en månad, så ska vi se

När det gäller att hantera de allra tyngsta maskindelarna har fru Vikberg god hjälp av en travers. Bilden längst ned visar "Röda rummet" där fru Olofsson utspisar 115 gruvkarlar på ett förmiddagsspass.

om jag inte klarar det lika bra som ni. Alla är väl barn i början.

— Jag trivs mycket bättre nu än när jag höll på med städningen. Dagarna går så fort och så har jag ju hela kvällarna tillsammans med pojkarna. Fast två kvällar i veckan går jag nu på en bilkurs, för att lära mig mera om motorer. Jag har alltid varit intresserad av att reparera motorer, anförtror oss fru Fjellström innan hon åker vidare med sin truck.

För de här båda arbetena utgår samma tidlön som för manliga arbetare vilket gör 7:55 i timman för fru Vikbergs del, medan fru Fjellström stannar på 7:25.

Vilka arbeten i gruvan lämpar sig för kvinnor?

Den frågan ställer vi till LKAB:s bioteknolog Torsten Olson.

— Psykologerna har ju inte kunnat finna någon större skillnad i begävnings mellan pojkar och flickor. Männens emellertid i regel större fysisk arbetsförmåga. En vältränad man under 40 år har en syreupptagningsförmåga av i genomsnitt 4 l per minut. Motsvarande värde för kvinnan är knappa 3 l, vilket skulle betyda att hennes fysiska krafter är c:a 70 % av mannens. Numera spelar detta mindre roll. Många tidigare tunga arbeten har underlättats genom mekanisering. Inte minst torde detta gälla gruvindustrin, säger herr Olsson.

— Vi gjorde hösten 1961 en undersökning rörande möjligheterna att sysselsätta flera kvinnor vid förvaltningen här i Kiruna. Vi började titta på de olika jobb vi har och kunde konstatera att på verkstäder och även på andra

Forts. å sid. 26

NAIMA WIFSTRAND

*Kvinnorna måste göra allt —
skriva, protestera, demonstrera*

— Skrik, skrik — det hörs ändå inte tillräckligt när bomberna faller, husen raseras och maskinerna larmar. Det är Naima Wifstrands uppmaning till de många unga som protesterar i vårt land mot vätebomber och stormaktsupprustning. Det är också avskedsord efter en kort intervju medan Farmor väntar att spelas på Stockholms Stadsteater. Hennes svarta klänningar med sutaschbroderier och fischer dinglar på galgarna. I den lilla logen står Naima Wifstrand upprätt, liten, bräcklig och stark som en eldslåga, med samma gest som revolutionens Marianne: högra handen höjd mot taket. Bakom henne anar man de många gestalter hon gett liv på scenen: Farmor, Gumman Peachum i Tolvskillingsoperan, Mor Aase, de många Strindbergsrollerna. Längre bak i raden de glittrande operettrollerna: Czardasfurstinnan, den lilla O Mimosa San, som hon debuterade med när hon var femton år, för mer än ett halvsekel sedan. Och kanske framför allt den roll hon inte fick spela, den som skrevs direkt för henne av den store Bertold Brecht: Mutter Courage.

Rollerna har fått liv av hennes eget liv. Oböjligheten, arbetsförmågan, viljan att ge sig helt i en rollskapelse har funnits med från början och burit henne genom de svåra, tysta åren på trettio-talet, innan hon återupptäcktes och fick de oförglömliga karaktärsrollerna. (Hon har själv berättat om sitt liv i "Med och utan paljetter", som kom ut förra året.) Många av Naima Wifstrands

senare rollskapelser har burits av ett pacifistiskt patos, som utgår från henne själv. Med hennes egna ord:

— Jag hatar kriget. Jag tycker det är så urdukt. Genom hela historien kan man ju se att aldrig någon vunnit på krig. Det är inte krig längre, utan mord, där också de ofödda går åt. Och jag tycker att kvinnornas uppgift är oerhört viktig när det gäller att förhindra detta massmord — vårt enda hopp är att stormakterna inte vågar ta till det sista vapnet. Kvinnorna måste göra allt, skriva, protestera, demonstrera. Jag demonstrerar också på mitt sätt. Var jag kan, försöker jag sticka in min pacifism.

Och den roll, jag helst skulle ha spelat — Mutter Courage är helt och hållet en fredspredikan. Den skrev Bertold Brecht direkt för mig och mitt exemplar av pjäsen har han dedicerat: "Zu meiner Mutter Courage."

Gud i himlen, vilken pjäs! Brecht skrev den under sitt uppehåll i Sverige, efter flykten från Tyskland, då han bodde i min goda vän Ninnan Santesons villa på Lidingö. Nästan varje dag träffades vi i den privata elevskola, som jag då hade, och där hans hustru, Helene Weigel, undervisade. Brecht också förresten, om sin unika metod. Meningen var att vi skulle ge pjäsen i Pelle Lindbergs regi, på den Stadsteater som då projekterades. Planerna var ganska långt gångna, en teater skulle byggas på Gamla Hötorgshallens plats. En kommitté, sattes till, som i sin tur satte till två kommittéer, som i sin tur satte till två var.

Först tröttnade Karl Gerhard, så småningom också jag. Vi hade inte det stöd från de stora landsorganisationerna som skulle ha behövts. Så rann det hela ut i sanden, och Mutter Courage förblev ospelad — av mig.

Trä rollporträtt: Naima Wifstrand som Mor Aase i Per Gynt och som Farmor i Hjalmar Bergmans Farmor och Vår Herre.

Nu är det för sent. Jag anser själv att jag har blivit för gammal. Rollen kräver stora fysiska krafter. Och litet stoltshet blandar sig i också — har jag inte fått spela förr, så kan det vara detsamma nu. Gärna skulle jag se t. ex. Margaretha Krook göra denna härliga roll. Men jag är glad åt att ha kunnat spela andra Brecht-roller, i Den kaukasiska Kritcirkeln, i Tolvskillingsoperan. —

— Hur skapar fru Wifstrand sina gestalter?

— Det är en fråga som jag ofta fått riktad till mig. Jag kan inte svara på den. Jag vet inte hur jag närmar mig en roll, men plötsligt kommer den till mig. Farmor hade jag hos mig om natten — och plötsligt fanns hon där, i sängen. Sedan måste jag naturligtvis arbeta på gestalten, klä på henne kropp och själ och hjärta och allting. Och regissörens anvisningar blir en ytterligare avslipning, och svaret från publiken. Av de många stora regissörer jag fått arbeta för, tror jag att det är Ingmar Bergman som lockat fram de bästa rolltolkningarna, både i film och på teatern. Han sporrar skådespelarna att ta fram det allra bästa inom sig, hans anvisningar är — numera — lågmälda, förklarande. Naturligtvis var det oerhört intressant att också instrueras av Brecht, men hans metod — som går ut på att skådespelaren helt underordnar sig författarens-regissörens intentioner — måste handhas av en mästare. Och kanske var det bara Brecht som var den mästaren.

Jag minns också Pelle Lindberg. Det var han som fick mig tillbaka efter tystnadens år (efter de stora operettsuccéerna på tio- och tjugotalet försvann Naima Wifstrand från rampljuset. Under många år bodde hon i England och framträdde bl. a. i den första engelska TV:n 1933). Vi träffades på YK och något blygare än hans fråga, om jag var engagerad, om jag hade lust att pröva på nytt, kan man inte tänka sig. Och det blev alltså början till de nya stora uppgifterna: Tolvskillingsoperan...

— Fru Wifstrand nämnde YK. Betyder det att ni varit aktiv inom klubben?

— Tyvärr inte, egentligen. Jag har aldrig haft tid. Men jag har ju onekligen varit verksam, varenda kväll i mitt liv, som yrkeskvinna. Och jag har alltid känt mig stå nära kvinnoorganisationerna och vänsterförbunden. Hela mitt liv har jag varit radikal, och det har säkert sin rot i de svåra missförhållanden jag såg, när jag som liten flicka gick förbi krogarna på Kungsholmen. Där stod hela familjer, kvinnor och barn, som väntade på husfäderna för att försöka få något med av avlöningarna innan de supits upp. Jag lyssnade på grupperna av arbetare, som talade om Frihet, Jämlikhet och Broderskap utanför Separat-

tors jättetekomplex på Fleminggatan. Och när 1-maj-demonstrationerna gick ut från Norra Bantorget var jag där, och skulle gärna gått med under de svällande röda fanorna.

Men även om jag aldrig gått i demonstrationståg och verkat aktivt så har jag alltid noga följt med — och gör det fortfarande — vad som händer på den här fronten. Många av kvinnorrörelsens pionjärer har varit mina vänner, Ada Nilsson, Honorine Hermelin bland dem. Kanske skulle jag själv ha engagerat mig mer — men tiden räckte inte till. Ty när jag engagerar mig, så gör jag det så fullt och helt, att jag nästan tar slut på kuppen. Jag var tvungen att reservera mina krafter, och

egentligen var det ju ett annat fält som var mitt. —

Nu måste Farmor snart ta på sig nattmössa och nattdräkt för ett ampert samtal med Vår Herre. Jag tar farväl av den lilla, bräckliga, starka gestalten, så mycket kortare än jag: det gulvita håret ligger krusat över ett ansikte med djupa fåror ett landskap av klokhet och kvickhet. Naima Wifstrand har rätt: teatern är hennes fält, helt och hållet, och här har hennes kunskap, hennes patos, hennes kunnighet kunnat göra vår egen tillvaro gladare, rikare, mer insiktsfull. Vi har mycket att vara henne tacksamma för.

Katja Waldén

Berättelsen är med författarens benägna tillstånd hämtad ur Vindingevals (1956), där den utgör två kapitel.

Föräldrarna har gett henne det alltför vackra namnet Doris. Ett namn som skulle passa för en skönhet i ett skjutbanestånd eller på ett kafé. Men hon är inte vacker, har redan som barn ett sätt att gråta med hängande mun så att hon liknar en groda.

Det vackra på henne är håret, som är långt, tjockt, kastanjebrunt och självlockigt, ett riktigt Dorishår. Men hon bär det hårt flätat och upprullat på huvudet, dolt under huvudklädet som hon drar ner för ögonen.

Hon är den skygga unga kvinnan, skyggare ju mindre ung hon blir. Vid trettio år är hennes liv redan utstakat, avgränsat och ohjälpligt. Hon för en skuggtillvaro: en blek skugga som plötsligt, för nästan ingenting, överfalls av blossande rodnad.

Doris, hemmaflickan, är för skygg att lära sig cykla, lika rädd för att visa benen som ansiktet. Håller sig till hemmet och gårdägorna, ses sällan ute i byn eller på vägen.

Föräldrarna hör till de täta Söderbybönderna, också om deras ställe inte är något av de största. Den ende sonen, Bengt, några år yngre än Doris, stannar hemma och sköter gården.

Bengt har gjort exercisen som kavalierist, det var nog av äventyr för honom. Han kom då hem med gula revbensränder över bröstet och blanka stövlar med sporrar. Grann som en bälgeting.

Men han hängde strax av sig ståten i besökshörnet innanför stugdörren. Satt där i skjortärmarna och åt en mängd plättar med sylt, medan systern passade upp honom och rodnade när hon kom att snegla mot uniformen i hörnet.

Bengt är kortvuxen, skötsam, med stora händer och kortklippt hår, för kort att kamma bena i. Också näsan är kort på honom och lämnar ett ovanligt, ljust mellanrum ovanför munnen: ledig plats för mustasch.

Han fikar varken ut emellanåt, på söndagar eller festkvällar. Sällar sig till någon folkklunga och står där i utkanten, cheviotsblå bland många andra cheviotsblå. Skrattar åt lustigheterna utan att själv bidra med något och utan att dra uppmärksamheten till sig.

Han fikar varken efter flickor eller slagsmål. Bara ser på, avvaktande. Och får därigenom anseende att vara klok, kritisk, försiktig.

Doris arbetar flitigare än någon piga: i hemmet, i ladugården, på åkrarna. Arbetet är hennes tröst, hon har aldrig ro att vara stilla. Hon kilar kvickt i väg mellan husen, tar sig ut på åkrarna i skydd av buskridaerna. Skyggar för de öppna fälten och önskar säkert att det stod tät skog omkring.

Hon går i längre kjolar än andra för att inte benen ska synas så mycket. Hon

har förklädet knutet hårt kring midjan för att visa hur smal hon är och motbevisa alla tänkbar misstankar om att hon skulle vara med barn. Men det värsta kommer hon inte ifrån: bakdelen.

Hon har en ganska kraftig bakdel, ännu märkbarare därför att hon är så smal om midjan. En ordentlig, kluven ända som skjuter ut vad hon än tar sig till, motspänstig, okuvlig. Liksom en sak alldeles för sig själv, oberoende av henne. Gladlynt, gäckande, guppande.

Hon vill inte tänka på sin bakdel, men kommer aldrig ifrån den. Den är hennes sorg och skam, och går inte ens att svälta bort. Hur hon än magrar håller den sig. Den hör till släkten, modern har samma slags präktiga ända.

Doris tror att alla stirrar efter henne, stirrar på hennes bakdel, och hon vill sjunka ner i jorden. Hon får tvinga sig för att inte gå baklänges eller sidlänges ut genom en dörr om en karl kan se henne. Håller hon på att möta någon på väg till åkrarna viker hon av in mellan buskarna, gömmer sig var hon kan. Kryper rent av ner i diken och trycker där för att inte bli sedd.

Råkar hon ut för ett oundvikligt möte böjer hon ner huvudet och ser ner mot fötterna eller nästan blundar. Svarar inte på hälsning eller tilltal, bara skyndar förbi.

Att hon rodnar, blir som röd plysch i ansiktet, är heller inte hennes mest generande besvär. Utan det är ett slags fnissning som hon inte kan hålla tillbaka. Det är ju inte munterhet, mera ett sätt hos henne att hålla andan och plötsligt släppa fram den mellan läpparna eller genom näsan. En fnysande fnissning, oemotståndlig som en nysning.

Denna skygghet undgår inte att bli betecknad med ett namn: Doris blir av de tanklösa och skadeglada kallad för Vesslan. Men andra håller sig ståndaktigt till hennes riktiga namn, upprättat henne för varje gång från Vesslan till Doris.

Doris, en hemkär och duktig flicka. Synd om henne att hon ska vara så folkskygg.

Bengt anställer en dräng.

Det är en ur ungdomsklungan, en av de talföra i mitten. Den lika hemlöse som sorglöse Janne.

Inte för att de riktigt behöver någon dräng, eftersom fadern ännu är tämligen arbetsförmåg. Utan mera för att liva upp i hemmet, särskilt med tanke på Doris kanske. För att vänja henne vid utomstående och hjälpa henne över den värsta folkskyggheten.

Doris är visserligen undergiven och utan anspråk, men har ändå sin bestämda vilja och vet att visa den: genom att tjura, tiga, blicka mörkt. Men märkligt

nog försöker hon inte protestera mot drängen, denne inkräktare i hemmet.

Nej, hon tar honom tydligen som en svår medicin eller som ett språng ner i kallt vatten. Betvingar sin panik, med darrande knän och eldrött ansikte. Driven av en förtvivlad vilja till liv trots allt.

Janne uppför sig som kamrat och jämnårig med Bengt. Sitter med vid bordet som familjemedlem och drar sig inne på soffan om kvällarna, läser tidning, spelar lite kort med Bengt (kasino, utan insats).

Han är genast som hemma, pratar på obesvärat och gör sig lustig, faller in i rollen av en andra son på gården. Men han gör också skäl för sig i arbetet.

Doris bereder honom heller inga svårigheter. Han fäster sig inte vid hennes skygghet och stumhet, utan talar till henne som till andra, vårdslöst, och visar inte ens att han märker att hon inte svarar. På det sättet drar han liksom ändå med henne in i pratet, i umgänget.

Och det händer att Doris drar en smula på munnen åt något han säger. Ett nästan smärtsamt ryckande försök till leende.

Hon har öronen med sig men också ögonen, trots skyggheten. Och hon ser allt vad han gör, följer rent av de växlande uttrycken i hans ansikte. Hon aktar sig bara allttjämt noga att möta hans blick, viker undan kvickt för den som en svala för ett stenkast. Och böjer ner sitt blossande ansikte.

Det går dithän att Doris ibland svarar Janne med några ord, uttalade med låg röst och stramande läppar, liksom inte av henne och inte riktade till honom: orden bara finns där i luften. Han är inte sen att haka in, föra samtalet vidare. Och hon svarar igen. Tills hennes djävhet tar slut och hon blir tvärstum, bortvänd, som en mur.

Janne är en inbils ung man. Ser bra ut, har en hårlock som hänger fram i pannan och stryker ofta bort den med en handrörelse. Fäster något i blomsterväg på kavajslaget om söndagarna och våtbenar håret noga framför spegeln, är nyrakat skär och finhyllt under solbrännan. Det är något av pojke hos honom, något som vädjar till kvinnor.

Han dras med svår fotsvett. När han tar av sig om fötterna ångar det av svett, en vidbränd och förpestande lukt. Hans undanställda skor, hans avlagda strumpor utspirder denna fräna lukt. Men den stöter inte bort Doris, den snarare drar henne till sig. Som om den ingav henne ett hemligt hopp, utgjorde något överbyggande och förenande.

Hon plockar upp Jannes undankastade strumpor. Hon trycker dem inte mot ansiktet, nej, men hon bär dem i händerna som något dyrbart och undviker inte deras stank. Hon tvättar dem och

stoppar dem, viker ihop dem snyggt och lägger dem på plats.

Janne säger ingenting om strumporna, som om han inte lade märke till det. Men det finns där ändå emellan dem likt en aldrig berörd hemlighet.

Kanske är han generad över sin fotsvett. Men det kan också hända att han inte själv märker dess lukt. Han är så nöjd med att vara den han är.

Han är den unge hankatten som fått ett hem. Han lapar mjölk och spinner av trivsel, stryker sig vänligt mot föremål och folk.

Märker han att Doris vårdar sig om honom, att hon redan är mindre skygg för honom?

En sak undgår han inte att märka. Och det är Doris' präktiga bakdel.

Han ser den mer och mer. Först tittar han rent vanemässigt efter henne som efter alla kvinnor. Sen ser han och känner lika mycket som han ser: en begärlig, välrundad kvinnobak som liksom vinkar åt honom, gäckande.

Det rycker lite i någon nerv, handen får lust att ta i denna bakdel. Den vinkar ju åt honom, så ensam och oupp- täckt.

Det händer allt oftare. Han ser efter Doris och lusten rycker till lite lätt i honom. Han är nu inte den som låter en lust förbli obeaktad och oanvänd. Hans händer följer gärna impulsen.

Men inför Doris hejdar han sig flera gånger, vet inte vad det är som tar emot.

Tills det oemotståndliga tillfället kommer: i lagården, i kvällsskymningen under klöverfodring och mjölkning.

Doris stiger just upp från en ko som hon mjölkat, har i handen en hink med rätt mycket mjölk i.

Janne kommer förbi och kan inte stå emot längre. Slår plötsligt armarna om henne och tar händerna fulla med hennes runda bakdel.

Han kramar henne intill sig under ett ögonblick som tycks stelnat i orörlighet.

Sen släpper Doris hinken i cementgolvet med en skräll och mjölken stänker uppåt deras ben, sköljer kring deras fötter.

Nästan samtidigt kommer hennes skrik, blint, halvkvävt, som ett sårat djurs. Och hon sliter sig lös, rusar i väg. Lagårdsdörren svänger i vinden och slår i av sig själv.

Janne står där med händerna utbredda tomta framför sig, flat i ansiktet, flinande fånigt.

Ser ner på mjölkpölen som han trampar i och böjer sig liksom skamset ner efter hinken.

Doris är därmed skadskjuten för alltid, bortstött från den tröskel där hon just dristat sig att blicka ut mot livet.

Hon stänger in sig i sin kammare, talar inte, ser inte på någon, äter knap- past.

Först ligger eller sitter hon som först- enad, förhärdnad till okänslighet. Sen kommer oron tillbaka som rörelsebehov och hon irrar runt därinne i kammaren, vrider händerna, far med dem uppåt väggarna.

Hon vill inte tänka på Janne. Det är bara som ett gapande tomt hål där han har varit. Men med ens slår lukten av hans fotsvett emot henne, en kväljande stank som får henne att kräkas.

Hon kräks häftigt gång på gång, töm- mer sig till det yttersta. Kräks upp ho- nom, gör sig av med honom som med ett gift.

Tom, urholkad faller hon i sömn.

Doris, den skygga, har dragit sig in i sig själv, har slutit sig igen. Likt en dörr på glänt som vid en plötslig vindstöt slår i lås.

Efter händelsen med Doris får Janne sluta sin drängplats. Han finner det försmäddigt och ler snett.

Ett nederlag? Men hon är ju inte rik- tigt normal, den där gammalflickan. Det är något fel på henne, vad det nu kan vara.

Han måste hitta på något. Och han får ett infall:

— Doris, Vesslan ni vet, som är så folkrädd och konstig. Jag vet vad det beror på. Hon har **svans**!

— Svans!?

— Ja! Hon har en stor yvig röd svans, som en räv. Hon döljer den under klä- derna. Det är sant, jag har själv sett det. Och sen kunde jag inte stanna där längre som dräng.

Det är bara ett infall, ett skämt. Men Janne vidhåller det, fortfar att uppre- pa det. Ingen tror på det, men många skrattar och för skämtet vidare.

— Folkskygga Doris har svans! Vess- lan har en stor röd svans. Som en räv.

Skämtet sprider sig och blir ett rykte

som möter sig självt, bekräftar sig och förökar sig.

— Doris har svans! Doris har svans! Den syns tydligt under kläderna. Ha ha ha.

— Dumheter! säger några. Kan inte den stackars förskräckta människan få vara i fred!

Nej, det kan hon inte. Ryktet om svansen breder bara ut sig, drar skrat- tande omkring i hela trakten, når fram till folk som aldrig sett Doris och inte vet vem hon är. Det blir en allt rödare och yvigare och märkvärdigare svans. Vem har förr hört talas om något så- dant, en kvinna med svans som en räv!

Snart kan ingen se en skymt av Do- ris eller tänka på henne utan att svan- sen lyser till som en röd flamma för fantasin. Atskilliga gör sig ärendet dit till gården eller färdas förbi där i onö- dan för att få se Doris. Ungdomar kom- mer på sina cyklar, åker långsamt förbi och vrider nyfiket på huvudet. Eller stiger av på vägen utanför, står där i flock och pratar, spanande omkring sig.

Alla är de ute för att få se Doris med svansen (nu talar de allt mera sällan om henne som Vesslan och övergår till att säga Rävhanan). Det är inte många som lyckas få se ens en skymt av henne. Men de ser mer än som finns att se.

— Jo, det är något konstigt med hen- ne, intygar de. Hon går inte som andra. Hon slinker i väg som en vessla eller en räv.

Eller: — Det märks nog att hon har en svans mellan benen. Det syns på ba- ken.

Och sen, alltmer självklart: — Jaså, hon med svans mellan benen. Rävho- nan.

Doris märker snart att det är något särskilt. Så mycket folk det kom- mer! Som de står och stirrar! Vad är de ute efter? Är det henne de stirrar efter, talar om?

Hon känner sig förföljd, bevakad. Och det är inte bara som hon inbillar sig. Hon kan inte ens skynda över gårds- planen utan att det tycks finnas folk som stirrar efter henne. Hon kan inte arbeta ute på åkrarna utan att männi- skor söker sig förbi där, stannar och tittar, öppet eller mera fördolt, ibland bakom buskar och trädstammar.

De ser på henne på ett särskilt sätt, närgånget, undersökande. Doris blir all- deles ifrån sig, rusar hem och stänger sig inne. Vad är det? undrar hon för- tvivlat. Är det något rykte som är i gång? Vad säger de om henne?

Att hon är med barn kanske? Kan det vara det de tror: att hon är med barn? Och de kommer för att se efter?

Det måste väl vara Janne då som sprid- er ut ryktet! Och kanske säger han att det är han som gjort det!

Men det kan de ju se att hon inte är, tänker hon. Ropar det inom sig: Jag är inte med barn! Inte med barn! Ska aldrig bli med barn! Det är inte sant! Janne bara ljuger! Ljuger för att det inte gick! O, men vad ska jag göra? Vad ska jag ta mig till?

Hon knyter kläderna om sig hårdare än någonsin för att alla ska kunna se hur smal hon är. Men samtidigt und- viker hon så mycket som möjligt att bli sedd. Det kryper i henne bara hon tän- ker på de närgångna, granskande blic- karna.

Hon måste få veta säkert vad det är, vad folk säger om henne och skrattar åt och stirrar efter. Det är inte lätt för

Forts. å sid. 25

DAGS ATT REFLEKTERA

också för affärsmännen

Är mammorna lata? Varför har barn inte reflexband på sina kläder i större utsträckning än vad som är fallet? NTF propagerar, men mammorna broderar bara dukar.

Nej, faktum är, att det inte är så lätt att få tag på reflexband, reflexbrickor och reflekterande armbindlar. Vi har sökt efter sådant både på stora varuhus och i mindre butiker i Stockholm, och det som är svårt att få tag på i storstäder, brukar vara än besvärligare att finna i landsorten. Enligt NTF för PUB sådana varor, men ett stort och nyrenoverat varuhus som Ahlén & Holm har ont om varan.

Enligt NTF:s prislista är avansen ändå relativt stor på reflexmateriel. Detaljistpriset på armbindlar är 85 öre per styck – riktpriiset till allmänheten 1:25. Priset på reflexband (2x85 cm) är 1:50 respektive 2:50, och på reflexarmbindlar 1:35 respektive 2:25.

Hur förklarar man då bristen?

En butiksägare upplyste oss om, att sådana varor "går inte".

– Det finns ju fastsytt på kläderna redan när de köps.

Har då NTF-kampanjen verkligen inte lyckats klagöra för allmänheten att ett par små söta trianglar vid axelsömmarna inte är tillräckligt, eller att det inte räcker med reflexkant på gummi-stövlarna? Man har för övrigt inte gummi-stövlarna jämt. Dessutom är det bara på barnkläder man återfinner någon

som helst reflexmateriel i konfektion-nen. Vuxna gör väl ändå oftare en kvällspromenad än de små?

Behöver måhända kampanjen utsträckas till att även omfatta speciella NTF-diskar med kunnig personal i varuhus och andra butiker? Det är ofta genom specialdiskar och specialvisningar man introducerar putsdukar, kosmetika och skalknivar i marknaden, varför inte också reflexmateriel? Och tänk, om en farbror polis kunde vara med och instruera ungarna!

Vi låter dessa frågor stå som i öppet brev till berörda parter och hoppas få återkomma med svar.

Medan vi väntar, vill vi upplysa VK:s läsekrets om, att det går bra att beställa reflexmateriel direkt från NTF, som sänder det på posten. Adressen är *Per Ekströms väg 1, Bromma*.

Reflexbanden att sy på kläder är grå och t. o. m. dekorativa. Vuxna vill kanske ändå inte gärna ha påsydda band på den snygga överrocken, finkappan eller pälsen. I det fallet är armbindlarna en bra lösning. Armbindeln består av ett mjukt väl töjbart resårband, som löper i en tunnel av dubbelt reflexband – lätt att ta på och av och lätt att ha i fickan eller handväskan. En liten reflexbricka, som köps komplett med snöre och säkerhetsnål är lätt att ha med sig och att fästa på ett klädesplagg, där den hänger och dinglar och blinkar så vänligt mot varje bilist.

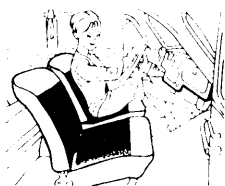
S. Andersdotter Hedell

Bär reflex eller lampa!

SKODA ÄR ÅRETS BÄSTA BILKÖP

Årets Skoda är ännu elegantare med ny inredning och bättre utrymme i framsätet och därtill lägre pris!

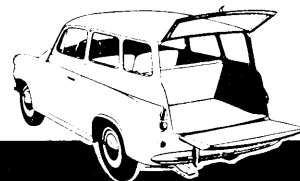
Därför är det ännu förmånligare att köpa denna pålitliga och slitstarka bruksvagn – bilen som ligger en klass över i storlek och en klass under i pris. **Ett års garanti.**

Skoda levereras i följande modeller: Octavia, Super, Touring Sport, Felicia samt

SKODA COMBI

som nu kostar bara 9.405 på gatan. Den är därmed utan konkurrens marknadens billigaste riktiga herrgårdsvagn. En bil till både nytta och nöje! Lastförmåga 400 kg. Lastyta 1.3 m².

Octavia
kostar
under

8.000

på gatan
i Stockholm
och Trelleborg

Köp Skoda och tjäna på köpet!

HEM och HUSHÅLL

Nöt- och vallmofröbröd

Deg:	1½ kopp socker
1 kopp smör	1 äpple av ordinär
1 pkt jäst	storlek, rivet
4 koppar vetemjöl	
2 msk socker	Vallmofrö-
4 äggulor	blandning:
1 kopp ljuvmen	400 gr vallmofrön,
mjölk	malda
	3 msk citronsaft
Valnötsfyllning:	1 msk, rågad, smör
400 gr valnötskär-	1 kopp mjölk
nor	2 koppar socker

(Varje fyllning beräknad till hälften av degen)

Deg:

Lös upp jästen i mjölken. Sikta samman de torra ingredienserna. Skiva smöret och smula sönder det i mjölet. Tillsätt mjölk och äggulor. Arbeta samman alltsammans till en smidig deg. Låt den jäsa i två timmar. Dela den i fyra delar och kavla ut varje del mycket tunnt. Bred ut fyllningen och rulla ihop. Placera längderna på lätt smord plåt och grädda dem i knappt 275 grader. Tiden kan variera från 1½ till ¾ timme.

★

Valnötsfyllningen: Blanda samman alla ingredienserna och sätt till så pass mycket kallt vatten att den håller ihop. Vattenmängden varierar, beroende på äppelmängden och hur pass saftigt äpplet är. 1½ msk brukar vara lagom. Fyllningen skall vara saftig, men absolut inte lös eller vattnig.

Vallmofröblandningen: Blanda ingredienserna i en tjockbottnad kastrull och sätt den över svag värme. Låt blandningen långsamt koka upp under ständigt omröring. Den skall bli ordentligt tjock. Låt den svalna innan den breddes ut.

Go-kakor.

1½ kopp smör	2½ kopp havre-
1½ kopp brunt	socker
1½ kopp hackade	2½ kopp vete-
dadlar	socker
1½ kopp hackade	1 rågad tsk bak-
russin	pulver
1½ kopp hackade	1 tsk kanel
valnötter	1 tsk riven
2 ägg	1 tsk stött mus-
1 kopp mjölk	1 tsk stött mus-
	1 tsk salt
	1 tsk vanilj

Rör socker och smör till en porös massa. Tillsätt äggen och rör om ordentligt. Tillsätt sedan russin, dadlar och nötter. Blanda väl. Blanda i havre-

mjöl och vaniljsocker. Sikta samman vetemjöl, bakpulver och kryddor två gånger, vilket sedan omväxlande med mjölk blandas samman med den första blandningen. Klicka med hjälp av en tesked ut smeten på smord plåt och grädda i cirka 200 grader tills kakorna fått vacker ljusbrun färg.

★

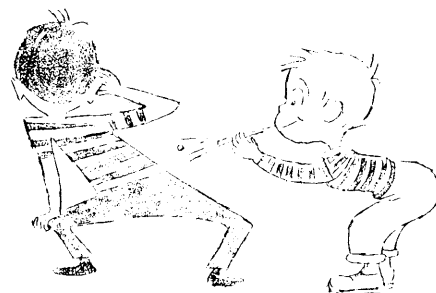
Visserligen har vi hämtat receptet till nöt- och vallfröbrödet ur avdelning USA i vår internationella receptbok, där det således gäller för att vara "äktamerikanskt". Men liksom så mycket annat "äktamerikanskt", t. ex. på musikens område, är ursprungslandet ett annat. Vi gissar att ovanstående bakverk har införts med de många emigranter från Balkanländerna som efter första världskriget drog västerut. Bakverket finns också traditionellt på ett slovakiskt jultbord.

"Vad är små flickor gjorda av, vad är dom gjorda av?"

Av socker och vanilj och allt möjligt sött

Det är små flickor gjorda av, det är dom gjorda av."

"Vad är små pojkar gjorda av, vad är dom gjorda av?"

Av vallmofrö och nötter och massor av rackartyg

Det är små pojkar gjorda av, det är dom gjorda av."

VÄRLDSNYHET nu tråcklar SINGER slant-o-matic

med kedjesöm
lättare sätt att köpa
SINGER 80/80
med Full Trygghetsgaranti

HILLMANS

Krukmakarg. 27. Tel. 68 22 55 - Wollmar Yxkullsg. 6. Tel. 40 35 10
Åsögatan 174. Tel. 42 19 30

SUNDBYBERG - Rosengatan 3. Tel. 28 78 80

RING så kommer vi med "SINGERBUSSEN" och visar den maskin Ni önskar. Gamla maskiner i byte oavs. fabr. NU ÄVEN Damm-sugare och skrivmaskiner

Av Harry Iseborg

Klockmakaren satt på bänken med sitt nät. Syrenen vid husknuten blommade. I skogen ovanför Körsbärsgränd sjöng koltrasten.

Janne Buss och Lilian med ljusa håret stannade vid klockmakarns grind.

— Kom in och hälsa på sa klockmakarn.

Barnen steg in i trädgården och slog sig ned bredvid den gamle på bänken.

— Det är så tyst på gatan om kvällen numera, sa klockmakarn. — Var är alla barnen?

— De minsta sover väl, sa Lilian.

— De andra tittar på TV, sa Bussen.

— Mjaså, jaha, sa klockmakarn. Det är fasligt vad folk är galna i TV, tillade han.

— Vi har ingen TV, sa Lilian.

— Inte vi heller, sa Bussen.

— Men ni skulle nog gärna vilja ha, sa klockmakarn och log i skägget.

Barnen log tillbaks och sa att det hade de inte tänkt på så noga.

Klockmakarn plirade illmarigt och skrattade tyst och gott.

— Det ville Bamse också, sa han slutligen. — Vill ni höra den sagan.

— Ja, ja, skrek barnen förtjusta.

— Då ska ni få höra...

Och så berättade klockmakarn:

— En lördagskväll hände sig att bergtrollet Bamse såg TV nere i byn. Han stod utanför handlarns fönster och glutade in genom fönstret och såg alltihop.

Sedan knallade han hemåt. Fram på morgonkulan träffade han Kia Kaja, han trollpojken från Norra Platt. Kia hade varit nere vid hamnen och hittat en ångbåt som han kånkade på.

— Den låg där i sjön och skvalpade, så jag tyckte synd om båten och tog hem den, förklarade Kia.

— Fin ångbåt, sa Bamse. Vad ska du ha den till?

— Farfar ska få den. Han är snäll.

Och så har han aldrig haft nån ångbåt.

— Då måste du skaffa en sjö, Kia. I trollberget har vi ingen sjö.

— Jag vet en bra en, en bit längre söderut, svarade Kia. Hjälmare heter den. Endera dan går jag och hämtar hem Hjälmare. Då får farfar en sjö att ha ångbåten i.

— Jasså, muttrade Bamse i det han tankfullt bröt toppen av en tall, för att vifta bort några envisa flugor med. — För egen del tänker jag sätta igång med TV i trollberget, tillade han bestämt.

— Fint, sa Kia. Stöt på om du behöver hjälp. Så gick han med sin båt.

I trollbergets nordvästra hörn hade maskintrollet Lajban sin verkstad.

— Ursäktat om jag stör, sa Bamse när han klev in till Lajban.

— Stig på, svarade det flitiga maskintrollet och tittade upp från modellen till en korkböss, som han just höll på att uppfinna.

— Vill du hjälpa mig att göra TV i trollberget? frågade Bamse rakt på sak.

— Jag var just nere i byn och såg en sån där makapär. Och nu tycker jag att vi bergtroll inte ska behöva vara sämre uppfinnare än människorna.

Lajban rynkade på näsan.

— Vad den saken anbelangar, så är en ann så god som en ann. Jag har gjort en korkböss, jag. Och nog för att jag kan hjälpa dej med lite TV, om så ska vara.

Fjorton år senare vart det lördagskväll igen, för i trollberget är man inte så kinkig med tid och sånt. I varje sal och i varje prång, på vinden och nere i källaren fanns en TV-låda.

Först visades en sagostund med trollmamman Lisa Lek. Hon berättade sagon och hennes två små trollbarn var med. Den minsta kallades Lilla Viskan, för hon viskade till storasyster hela ti-

den. Men så var hon helt liten, bara 105 år, och då är det ju inte så lätt att hålla sig i styr. Men näpen var hon, och en trollgumma i berget blev så glad i henne att hon tog TV-lådan i famn så den sprack. Det gjorde inte så mycket, för det fanns ju andra TV-lådor att titta på.

Så kom frågetävlingen. Det var två burar att se. I den vänstra satt onkel Plumse, som var gammal och lärd. Ingen visste så noga hans ålder. Somliga påstod, att han var så urgammal att han klart kunde minnas den tid då långfranskat kostade 35 öre.

I högra buren hade man satt in Kia Kaja, för han hade gjort sig bemärkt genom sin ångbåt. Bamse var den som frågade. Han stod mellan burarna, och till hjälp hade han två trollflickor, en ljus och en mörk.

Flickorna hade gjort sig fina med tallkottar i håret och nya klänningar av råghalm med bandrosetter på. Alla TV-tittarna mente att de var stiliga tjejer.

— Fråga nummer ett, sa Bamse och vände sig till onkel Plumse. — Kan onkel säga om staden Stockholm är en stad? Och hur många poäng vill han ha?

— Det var en knivig fråga det där, sa Plumse. Så jag tar tio poäng.

— Och vad blir svaret på frågan?

— Svaret är ja, sa Plumse.

— Rätt, sa Bamse i sin tur. — Nå, Kia, kan du tala om var Beskatonien ligger och om den ligger och vilket är det var?

— Jag tar tio poäng, svarade Kia, för han ville inte vara sämre än onkel Plumse. — Men, tillade han lite försiktigt, den där frågan kan jag inte svara på.

— Rätt, rätt! hojtade Bamse förtjust på Kias vägnar — för den frågan går inte att svara på.

Publiken gladdes och klappade i händerna, och maskintrollet Lajban blev så upprymd att han smällde av korkbössan.

Sedan frågade Bamse varför hästen är häst och inte ko. Och varför det ena här i livet är galnare än det andra. Och varför vitt inte är svart, och varför somligt folk inte vet vilketdera som kom först när liv en gång skaptes — hönan eller ägget.

Ja, han frågade och frågade.

Ena gången svarade Plumse rätt, andra gången Kia. Så man kunde inte sluta, utan måste förlänga tittningstiden. Men inte ens förlängningen hjälpte. Plumse och Kia var på tok för duktiga, man kunde rakt inte sluta. Kväll lades till kväll, kvällarna blev veckor och månader och år — och än i denna stund fortsätter tävlingen.

Men så är det också ett stort pris det gäller. Den som vinner tävlingen till slut får nämligen som pris den stora

och praktiska vattenhink, som Kia Kaja ska bära hem Hjälmar i.

Men trollfarfar, som aldrig får nå mat därför att trollfarmor inte kan gå ifrån den spännande TV-lådan, runkar betänksamt på sitt mossiga huvud och suckar:

— Tacka vet jag den gamla goda tiden när vi spelte ping-pong i trollberget och hade månen till boll. Då var det roligt. Och när man promenerade upp till Åreskutans topp och plockade ner den vackraste stjärnan till farmor, som då var världens grannaste trolljanta. Ja, då fick man använda sina ögon till att se med. Nu får en stackare bara ha dem till att titta med. Och tänker man noga efter, så är det faktiskt något att grunna på.

Ja, så suckar trollfarfar. Men inte trollfarmor. Hon är så hjärtans glad i Bamses praktiska TV.

En natt gick emellertid TV-stationen sönder. Felet var snart avklarat. Men något hände när det var tyst och mörkt i trollberget.

TV-lådan suckade.

Annick

Forts. från sid. 11

för tiden, må du tro. Annat var det förr. Hon var kvickast av oss allihop...

Just då öppnades dörren till kammaren och Annick stod på tröskeln. Ansiktet var skärt, ögonen strålade. Hon var söndagsklädd.

— Men flicka, du ser alldeles frisk ut, ropade modern glad.

— Ja, jag känner mig alldeles bra, mamma! Jag tänkte gå ut en stund med Viktor.

Hon vände sig till Viktor: — Ska vi gå ner till kajen och se om det ligger några utländska båtar där? Det är så längesen jag såg en båt...

— Å, sade modern, inte behöver ni gå ut för att få vara ensamma. Jag ska gå till boden och pappa kommer inte förrän sex.

Då skrattade Annick, ett svagt litet skratt: — Jag vill så gärna gå ut i solskenet!

Alla flickor och pojkar kan vara med i vår julpristävling. Det gäller bara att gissa vad mor får i julkapp av sina barn. En av följande tio saker finns i paketet: **konserver, öppnaren Klara, morgontofflor, en bok, presentkort på Vi kvinnor, halsduk, strumpor, parfym, signalur, varma fingervantar, en brosch.**

Stryk under den sak du tror finns i paketet, skriv namn och adress här och sänd in kupongen före den 10 januari till Vi kvinnors red. Märk kuvertet "Mors julkapp". De tre först öppnade rätta svaren belönas med var sitt bokpris.

Namn:

Bostadsadress:

Postadress:

— Men det är höst, kära barn, oktober... Men gå ni!

Hon torkade ögonen med förklädsnibben.

Sen stod hon vid fönstret och såg dem gå utför backen. Viktor höll armen om flickan.

När de försvunnit neråt kajen, vände modern sig resolut om och började bädda upp sängen.

KONDITORIET

KUNGSGATAN 82
REKOMMENDERAS
Telefon 50 20 18

*Kom med Era
julkappsproblem till oss!*

VI HAR LÖSNINGEN

OSKARSONS

KUNGSGATAN 70 Tel. 23 22 25
HORNSGATAN 8 Tel. 40 85 99

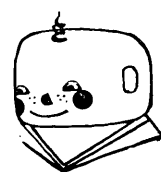
MALARE HENRY KJÄLLANDER
till Eder tjänst
BONDEGATAN 65 — STOCKHOLM Sö
Tel. 43 31 89 — 41 62 59

**ALLA
TIDERS
BARNBOKS-
SUCCÉ**

NATUR och KULTUR

MIN SKATTKAMMARE

NU
såld i 2,5
miljoner ex.

ENDAST 13:50

bokhyllan . . .

ny bok av Astrid Pettersson

Kängorna. 21:50. LT:s förlag

En ny bok av Astrid Pettersson är inte bara en litterär händelse, det är också en social appell, ett hejrop, en pisksmäll.

I sina tidigare romaner har hon forskat i hävderna och flyttat sin indignation ut på historiskt avstånd från våra aktuella bekymmer — och på så sätt har vi fått perspektiv och jämförelse-material. I den nya romanen Kängorna har vi kommit närmare vår egen tid, så pass nära att det bränns. Atminstone hälften av oss minns första världskriget och 20-talets första år, då denna boks händelser tilldrog sig i Västsverige — och troligen också i övriga landsändar. Men få av oss minns hur det verkligen stod till — och det är det vi blir handgripligen påminta om i denna berättelse omkring ett "fattighus" — en krönika med must och färg och detaljerad sakkunskap.

Är det bara fyrtio år sen allt detta hände, undrar man vid mötet med ar-

modet, lungsoten, vägglössen och de försvarslösa hjälplöshet? Då har det ändå uträttats en hel del under dessa fyra årtionden. Sätillvida är boken optimistisk.

Men författarinnan menar visst inte att vi skall förfalla till självbelåtenhet över utvecklingen. Tvärtom! Så var det då, hur är det nu — efter alla reformer? Den ungdom som då växte upp ur folket blev trots brist och stryk och svårigheter till reformatorer som genomfört förändringarna i välbefinnande. Vi kan inför dem stanna och undra: vad skall **vår** ungdom uträtta? Skall den kunna hindra atombomben att få fäste i Sverige? Freden — eller arbetet för freden — är **våra** dagars uppgift — som motsvarar den gångna tidens sociala framsteg.

Kängorna är en berättelse om ett fattighus och dess invånare vid tiden för första världskrigets slut. Persongalleriet är livligt och realistiskt karaktäriserat. Föreståndarinnan Anna Teresia, som avgör många stackares dagliga öde, är visserligen ingen huvudperson men påminner om en typ som vi känner igen. Hennes klientel har de märkligaste ökenamn, som det ibland är svårt att hålla reda på. Men Stolla-Tilda och Jesu Ferdinand minns man. Huvudpersonen i bokens förra del, den gamle Oskar, som vid hustruns sjukdom tvingats söka det allmännas hjälp, är en ljusgestalt av radikal och konstnärlig stöpnig. Bröderna Erik och Per, faderlösa och med mor på sanatoriet, klarar så småningom fattighusvistelsen, skolgången, konfirmationen och matbristen — och till dem är "kängorna" anknutna. Slaktarns Ulla är en frisk och fint tecknad person, vilkens svåra barndom man inte glömmet.

Utmärkt inflettade i berättelsen är

bröderna Strid, som bär fram den nya tiden och de nya tankarna. Genom dem kommer samhällskritiken att verka positivt — också i romanen.

Som alltid har Astrid Pettersson kommit med intressanta fakta. Hon ger oss handfast kunskap ur sin egen erfarenhet och sina egna forskningar. Detta gör hennes böcker dubbelt värdefulla. Men de är inga socialpolitiska broschyrer. De är självlysande underhållande entusiastiska och tillsammans **ett storverk**.

Gunhild Tegen.

Fragment ur tre decennier

DÖDENS KATTUNGE

*Alla är snälla mot en
när man är dödens kattunge,
man lapar grädde ur fulla muggar
man har blommor i alla glas.*

*Men när man är livets goda själ
och drar sitt ärliga lass var dag,
då får man allt gå på torget
med egen börs
och köpa själv sina små violer.*

NEJ. DU VÄGRAR

*Nej. Du vägrar att skiljas från livet
som aska med gammastrålning
du gör uppror mot död
som aldrig ger grodd åt ett gräs en gång.*

*Ja. Du vill gärna vara ett löv
som singlar till marken
med tusenden andra
för höstens kyliga luft.*

*All din gröna makt av sommar
all den rödgyllne glans
som lyst för oktobers vandrare
— en virvlande hög av brunt och visset —*

*Men trädet som bar dig
står naket, tryggt,
vid förgängelsens vagga
nynnar mor Död sin visa om liv.*

Detta är två dikter ur Rut Adlers "Fragment ur tre decennier" som har kommit ut i år på Norra Hallands Veckobladets förlag, Kungsbacka, pris 7 kronor.

Rut Adler är en mångsidig diktare. Hennes nya lilla bok, vackert tryckt, innehåller poesi av skiftande art. Hon ger oss glimtar av sin själ, glad, öm, svärmodig, patetisk i olika ögonblick och hon satsar sig själv utan hänsyn eller räddhåga. Boken är en av dem man skulle bli glad åt att få som gåva.

Karin Ödeen.

En ny bok om Gunborg TORA DAHL

Inte riktig kärlek

"Om detta inte är ett konstverk, så är det inte Tora Dahl som skall ändra på sig, utan estetiken... romanen om henne är en av de finaste människoskildringar vi har i vår litteratur."

Ruth Halldén, DN

22:50, inb. 27:50

3:dje upplagan i press!

TIDEN

"farliga" barnferier

Under kvinnokonferensen i somras i Rostock kom en kvinna från Bremen med ett upprörande meddelande: 2 västtyska kvinnor sitter fängslade sedan den 4 mars i Vechta (Oldenburg). Orsaken? Jo, fruarna Schröter och Kautz hade under en 7-årsperiod arbetat i s. k. "Arbeitsgemeinschaft", som organiserar sommarvistelse för västtyska barn både i Tyska Förbundsrepubliken och i Tyska Demokratiska Republiken.

Båda kvinnorna dömdes till ett års fängelse samt 5 års förlust av sina medborgerliga rättigheter. Efter avtjänat straff skall de dessutom ställas under poliskontroll.

Att de båda kvinnorna hade arbetat för barnens bästa bekräftades inte bara från barnens och föräldrarnas sida utan även från domstolens ordförande och ni undrar med rätta: skall de fängslas för detta? Ja, kvinnorna hålls fängslade "för statsfientlig verksamhet", som det från officiellt håll heter.

De båda kvinnorna var så allvarligt sjuka att de måste föras direkt till fängelselasarettet efter ankomsten till Vechta-fängelset vilket gör hela historien ännu mera upprörande. I domslutet heter det att det borde beaktas att de anklagade allvarligt insjuknat och att härigenom frihetsstraffet skulle bli mycket besvärligt. Ingenting har dock gjorts från officiellt håll för att frige dem, trots alla ansträngningar från de anhörigas sida och trots att många protester och krav om frigivning har gjorts både från in- och utlandet.

Fru Schröters tillstånd är särskilt oroväckande. Redan i somras hade hennes vikt minskat med drygt 10 kilo som följd av en sköldkörtelåkomma för vilken hon opererades för åtta år sedan. Hon lider dessutom av ledgångsreumatism och fryser jämt. Därför får hon utföra det obligatoriska fängelsearbetet i sängen. Dessutom är hon tvungen att ständigt bära en stälkorsett till följd av en smärtsam ryggåkomma.

Fru Schröters make skrev i ett öppet brev till hälsovårdsministern att en läkare, som han talat med om sin hustrus tillstånd, bestört hade frågat hur det var möjligt att myndigheterna kunde förklara fru Schröter vara i stånd att utstå fängelsestraff. "Från pressen vet jag", skrev herr Schröter

För att göra folk uppmärksamma på detta upprörande rättsfall demonstrerade fru Schröter och fru Kautz på väg till fängelset med stora plakater. De åtföljdes av sina män. Poliser sökte hindra den offentliga protesten och tog ifrån dem plakatet och sökte också förhindra fotografering.

vidare, "att dömda krigsförbrytare har frigivits och friges med motiveringen att hälsotillståndet inte tillåter fortsatt fängelsevistelse. Här mäts tydligen med olika mått..."

Stockholms SKV-distrikt har strax efter meddelandet om saken skickat ett brev till västtyska justitieministern samt till de båda kvinnorna. Men mera bör göras. Vi vädjar till vår tidnings läsare att visa solidaritet med dessa hårt prövade kvinnor genom att hos västtyska justitieministern i Bonn kräva frihet åt dem och att skriva några uppmuntrande ord eller en hälsning till dem.

Adressen är: Gertrud Schröter, resp. Elfriede Kautz
2848Vechta in Oldenburg
Frauengefängnis
Tyska Förbundsrepubliken.

Vladimir Obrutjev:

SANNIKOV'S LAND

Denna äventyrsbetonade bok handlar om upptäckten av ett försvunnet land och ett folk med primitiva seder. Författaren, som är mycket populär i sitt hemland, har skrivit sin bok på ett friskt och levande sätt och boken kan läsas med lika stor behållning av unga som gamla.

"Förblir hela tiden spännande. Fantasi-eggande illustrationer följer texten väl."

Kai Söderhjelm i GHT

Pris inb. 12:—

ARBETARKULTUR

Till ARBETARKULTURS FÖRLAG, Kungsgatan 84, Stockholm K

Sänd ex. V. Obrutjevs bok SANNIKOV'S LAND (12 kr inb.)

Namn:

Adress:

Postadress:

Har Ni klädproblem?

låt **Carlboms 10 KONTO** lösa dem

Gör så här

Vik en "provningsdag" för CARLBOMS. Ur vår stora sortering av Herr- och Damkonfektion samt ekipering kan Ni välja allt från slipsar till damkappor.

Antag att Ni behöver handla för 600:—. Då räcker 200:— som handpenning. Resterande 400:— delas upp på 10 mån. Således 40:— per månadsbetalning. Kontantpriser utan räntor och tillägg!

Carlboms 10-konto är en sund kreditform

skapad av det förtroende vi hyser för varje enskild kund. Ingen enda av våra 1.000-tals kunder har svikit detta förtroende och vi sviker aldrig en kund!

Carlboms

Tel. växel 34 04 90

Dam- och Herrkläder. **KARLBERG SVÄG. 40**
Herrkläder och Damkappor **DROTTNINGGAT. 32**

Måndagsöppet till kl. 20.

Filial i ESKILSTUNA: DROTTNINGGATAN 16

årskort -64

Ernst Josephsons porträtt av fru Jeanette Rubenson tillkom på Dalarö 1883, som en av de första höjdpunkterna i hans nyupptäckter av färgens möjligheter och ljusets spel, som hans mest leende och harmoniska bild.

Ett knippe av barndomens ängsblommor har fästs i den tyllkransade halmhatten och den svenska sommarens blommor har lånat målningen dess rena färger: blåklint och röd amaryllis, den vilt växande örten bredvid drivbänkens odlade praktblommor. Det nordiskt svala har förenats med det sydländskt heta. Färgen har smuttigt samman på en palett som efter Josephsons studier i Holland och Italien redan hade guld och purpur, samt efter Parisvistelsen ljusmåleriets blonda, rena färger, för att ge den uppblossande svenska sommarens ljusbad.

Här har innanfönstren tagits bort, klistreremssorna rivits av, ateljédammet vädrats ut. Den friska luften spolar oemotståndligt igenom. Och vad ser vi genom fönstret? Det blommande, grönskande Dalarö, där solen steker på tegelpannorna, sjöbrisens sätter björklövet i dallring och impressionismens soldis skälver över trädgårdarna.

Mot denna utsikt sitter en ung husmor som tagit upp virknalet, en mörk judisk skönhet, med en fuktig glans i blicken, tunga gyllene smycken mot en violblå bomullsklänning med påsydda gansor som ett orientaliskt ornament i ljusrött, och ett leende – lätt som vindilarna därutanför, strålande som högsommarfärgingen, mildt som den rena, svala luften på verandan.

Per-Olov Zennström

SKV har inför jubileumsåret låtit en svensk konstnärns verk pryda medlemskortet. Konstkritikern Per-Olov Zennström ger här en presentation av konstverket.

fredsåkern

Vet ni vad en "fredsåker" är för någonting? Jasså, inte det! Då ska vi berätta.

I Nyliden i Norrbotten finns en liten SKV-avdelning, mycket aktiv – och uppfinningsrik. För att skaffa pengar till sitt fredsarbete beslutade man för ett år sedan att så havre – eller var det korn? – på en åkerlapp. Av den skörd som bärgades band man sedan julkärvar som såldes med fin förtjänst omkring Lussetid.

I år har man besått en ännu större "fredsåker" och nu måste avdelningen i Arjeplog rycka in och hjälpa till med försäljningen av färdiga julkärvar och det sker vid ett särskilt stånd under julslyktningssöndagen.

Här en bild från skördearbetet. Det är väl inte överallt SKV-avdelningarna kan hålla sig med en alldeles egen "fredsåker", men uppfinningsrikedomen är säkert stor också på andra håll. Skriv gärna och berätta.

Utsökta presentartiklar till låga priser

Varor från Sovjet, Kina, Japan m. fl. länder

HANDARBETEN – FOTOUTRUSTNING – KIKARE – RYSKA UR

PRESENTAFFÄREN

KUNGSGATAN 84 – Tel. 54 74 90

den skygga Doris

Forts. från sid. 17

henne, men slutligen talar hon med brodern om det. I lagården när det är skumt och de är ensamma frågar hon honom en kväll:

— Vad är det folk säger om mig? Det måste vara något. Vet du det så tala om det för mig!

Brodern svarar undvikande att det visst är något strunt, ingenting att bry sig om.

Doris tar honom hårt i armen och han förmimmer hennes förtvivlade vädjan.

— Säg det! Jag måste få veta det!

— Ja, men det är så dumt. De säger att du har **svans**. En svans som en rävhona.

Doris står förstummad. Upprepar inom sig: Svans. Rävhona. Svans.

Skammen kommer över henne, outhärdlig. Svans som en rävhona! Det är värre än hon kunnat tänka sig. Så motbjudande, förnedrande!

Är det Janne som hittat på det? O, hur har han kunnat!

Och det är därför de alla stirrar på henne. De tror på det, tror på det allesammans! De säger om henne att hon har svans! Doris har svans.

Nu vågar hon sig inte ut mera, kan inte förmå sig att gå ens över gårdsplanen i dagsljus.

Hon känner sig jagad och inringad. Känner sig verkligen som en rävhona flyende undan människorna som undan ett tjutande hundkoppel. En rävhona flyende för livet med sin långa röda svans efter sig som en flamma. Flyende in i grytet, instängd där, med hundylet stigande utanför.

Och som en ständig refräng hör hon inom sig bygdens kör av röster: — Doris har svans! Doris har svans!

Det hjälper inte att hon protesterar inför sig själv: Nej, det är lögn! Doris har ingen svans! Ingen svans! Ingen svans!

Hon kan inte låta bli att gång på gång känna efter med handen, försäkra sig om att det är lögn, att hon inte har minsta tillstymmelse till svans. Ingen-ting annat än den vanliga, fördömda bakdelen.

Hon strider med dessa röster som aldrig lämnar henne i fred: Doris har svans! Doris har svans! Men hon kommer inte ifrån dem, kan inte övervinna dem, inte få dem att tystna. De håller hennes skam vid liv och hetsar henne till en allt häftigare förtvivlan.

Det kommer en kväll då hon bryter samman, inte mer vet vad hon gör.

Det har väl också med den heta sensommaren att göra, med den rödgula fullmånen och hennes trettio år och hennes blod.

Hon kastar av sig kläderna i kammaren, för att svalka sig och kanske för att gå i säng. Men hon måste fram till spegeln och se sig själv som hon är skapt, återigen förvissa sig om att hon inte har någon svans.

Då ser hon den: **svansen!** Den finns där: en röd, yvig svans som sträcker sig neråt låret!

Hon stirrar in i spegeln, neråt sig själv: svansen röd som blod!

Hon ryggar tillbaka, in mot väggen. Men kommer inte ifrån sig själv, inte ifrån sin röda svans.

Hon rusar ut, naken som hon är. Ut på vägen, rakt genom byn. Flyr som en jagad rävhona, med blodstrimman

mörk neråt låret. Och hon ropar med gäll, oigenkännlig röst:

— Doris har svans! Doris har svans!

Ett genomträngande, klagande skri, som av djur och människa på en gång. Det når ut över byn, in genom de öppna fönstren, in till människor som nyss lagt sig och ännu inte somnat. De rusar upp och tittar ut, undrande vad det kan vara.

Och där springer en kvinna naken i mänskenet, vit som trolltyg, ställvis skydd av skuggflikar från träden.

De känner igen henne: nej, men det är ju Doris! Och det rycker till inom dem, med en hajande känsla av skuld. Ingen skrattar, ingen ser något komiskt i den nakna kvinnan som springer genom byn i mänskenet. I stället är det hemskt, rysansvärt. Som en ropande dom, ett varsel om olycka och död.

Gång på gång hör de det omänskliga skriket där orden knappt nog kan urskiljas: — Doris har svans! Doris har svans!

Ingen hinner ut, ingen kan ingripa. Doris springer fram till en gård där det står en stege vid ladubyggnaden. Det är som om hon visste det och hade planerat det: hon rusar rakt fram till stegen och börjar klättra uppför den, utan ett ögonblicks tvekan, snabbt, som om hon bara fortsatte att springa uppåt.

Hon når upp till takåsen. Hon reser sig upp, naken och vit som en märkvärdig fågel mot mänskensrymden, en väldig svan. Står där raklång på takkrönet och börjar sen gå fram mot ena gaveln, utan att vackla. Ännu en gång hörs hennes rop, mera utdraget och klagande än förut:

— Doris har svans! Doris har svans! Doris har s-v-a-n-s!

Och så tar hon språnget ut i luften, störtar ner på den stensatta gården.

Där finner de henne med krossad skalle, utsträckt, med blodet rinnande ut i mörka flikar mot den vita kroppen.

Och alla kan se att hon inte har någon svans.

Klänningar – rockar

Specialitet **STÖRRE** storlekar

★

Stor sortering

BLUSAR – JUMPER – KOFTOR

Allt i HANDARBETEN – GARNER

RINGVÄGEN 87 (Mitt för E-hallen)
Tel. 41 38 45

RING

22 99 40

vid behov av

KOL – KOKS

ANTRACIT – BRIKETTER

ELDNINGSOLJA

Lavéns

KOLIMPORT A/B

Kungsgatan 4 a

BAGARMOSSEN

ALLT I BRANSCHEN

(kvällsöppet)

Evas Frukthop

LAGAPLAN 6 – BAGARMOSSEN
Telefon 49 58 87

BYXOR

av god kvalitet

från 28:50 till 66:–

ÖHMANS SKRÄDDERI

Lillavägen 77, Bagarmossen

Telefon 39 29 31

KÖP KLAPPEN HOS

O. Lis

Manufaktur

EMÅGATAN 29 – BAGARMOSSEN
Tel. 48 03 47

Salong Sonett

Kolbäcksgård 36 (Ing. från parksidan)

Tel. 48 21 31

Välkommen

SONJA BRINKENFELDT

Dipl. damfrisörka

BESÖK

ELBA MÖBLER

Rusthållarvägen 27, Bagarmossen

Även omstoppning och omklädsel utföres.

Blommor

alla binderier utföres omsorgsfullt

Telefon 39 11 00

CAROLEN – E. Källström
FOGDEVÄGEN 116 (höghuset)

— Vi kvinnor 1964 —

1963 lider mot sitt slut. 1964 står i trappan. Som alltid inför ett årsskifte vill man gärna blicka både bakåt och framåt i tiden. Det är som gått har trots allt bjudit på en hel del händelser, som gör att vi med större tillförsikt kan se framtiden an.

Det vi främst tänker på är förstås provstoppsavtalet, som ingicks den 25 juli och som vi hoppas skall följas av nya steg på den inslagna vägen mot avspänning och fred i hela världen.

Vi tänker också gärna på den dag då Valentina Teresjkova startade sin historiska färd i rymden. Det var den 16 juni och de förhoppningar vi knyter till Valjas rymdfärd är att den skall hjälpa oss kvinnor — i vilket land vi än bor — att ge nådastöten åt alla efterblivna uppfattningar och konstlade gränsdragningar mellan "manligt" och "kvinnligt" i arbetsliv, familj och samhälle.

"Vi kvinnor" vill som hittills söka spegla det som händer i tiden, kommentera det utifrån den grundsyn Svenska Kvinnors Vänsterförbund representerar och söka ge impulser till ökade insatser i fredskampen och i strävandena för större jämlikhet mellan könen. Till alla trogna medarbetare, som säljer "Vi kvinnor" och som just nu är sysselsatta med att värva nya prenumeranter, vill vi säga ett varmt TACK! Vad vore vår tidning utan er självpoffande insats?!

Vi tackar för det år som gått och hoppas att vi med förenade ansträngningar skall göra SKV:s jubileumsår till ett riktigt framgångens år också för vår tidning.

Vi tillönskar alla våra läsare en GOD JUL och allt gott för 1964!

Redaktionen och expeditionen.

Kvinnor i gruvjobb

Forts. från sid. 13

platser finns det en hel del arbetsuppgifter som kan klaras av kvinnor.

— Nu är ju Kirunagruvan en av de mest mekaniserade i landet och detta betyder i sin tur att vi kanske även under jord skulle ha en hel del arbetsuppgifter som i och för sig kunde klaras av kvinnor. Nu lägger emellertid arbetarskyddslagen vissa hinder i vägen. Tidigare fanns ju totalförbud, men lagstiftningen blev uppmjukad i år och nu har vi fått dispens för ytterligare några sysselsättningar. Vi har bl. a. en kvinnlig chaufför som numera får köra även under jord.

Rik provkarta på "nya" yrken

— För närvarande är inte avsikten att placera kvinnor i direkt gruvarbete, fortsätter bioteknolog Olson, men jag vill ge några exempel på arbeten som vore tänkbart lämpliga för kvinnor, förutsatt att de finge viss utbildning. Inom gruvavdelningen: truckförare, traktorförare, spelstyrare, maskinpassare, borraripare, vägare, gruvmätningshantlangare. Inom maskinavdelningen: bänkarbetare, maskinarbetare, svetsare, avsynare, svagströmselektriker, ställverksvakter. Inom byggnadsavdelningen: maskinförare, lampskötare, utsättare. Dessutom en hel del arbeten inom intendenturen, laboratoriet och ekonomiavdelningen.

Kvinnor ska ha samma möjlighet till arbete som män

Lämpligheten av att ha kvinnor i gruvarbete diskuteras på sina håll mycket livligt och att det finns ett starkt psykologiskt motstånd från männens

sida kom ganska klart till uttryck i de intervjuer som gjordes av TV-aktuellt häromkvällen. Men hur ser man nu på den här frågan från företagsledningens sida? Vi frågar förvaltningschefen disponent Göransson.

— Vi ser det i första hand som en fråga rörande hela samhällsutvecklingen och den går åt det hållet att kvinnorna skall ha samma möjlighet till arbete som männen. Man har ju i många år strävat för att söka få s. k. kvinnoindustrier här uppe i norr, men det är inte så lätt. Vi har i stället resonerat som så, att det mest realistiska och vetliga vore väl att vår industri toge hand om både män och kvinnor och den slutsatsen har vi kunnat dra mot bakgrunden av att gruvarbetet blivit mycket lättare. Många arbeten har mekaniserats och en stor del av dem är mera att betrakta som maskinpassning. Dessutom går gruvarbetet längre i förädling än förr och det gör att det blir mera maskinarbeten som kvinnor kan sköta med minst lika stor säkerhet och ambition som männen, säger disponent Göransson.

Nya gruvan i Svappavaara — 25 % kvinnlig arbetskraft

— I vilken omfattning räknar ni med att kvinnor kan få anställning i Kiirunavaara?

— Det är svårt att säga, därför att det går ganska sakta att ändra på de nuvarande förhållandena i gruvan och kanske är det först i samband med avgång som anställning av kvinnor kan ske. Men i Svappavaara, vår nya gruva, som blir nummer tre i storleksordning i Sverige, där räknar vi med att 25 procent av arbetskraften skall vara kvinnor och vi har bl. a. byggt våra

Allt i MOBILER hos
ÅHLBERGS MÖBLER
Bryggargatan 7 Tel. 23 04 75 (växel)
Möbler i 5 våningar
Mattor — Möbelyger
Armaturer — Gardiner — Sängkläder
Kredit ordnas

TV - Radio - Transistor
— alltid ett fynd hos
International Teve
Blekingegatan 6 — Tel. 40 96 11

Kransar, Buketter, Blomsterdekorationer
vid fester och möten
Ring 46 43 08
Stockholm
Blomsterhörnan Axel Söderberg

omklädningslokaler efter den proportionen, upplyser disponent Göransson.

Avtalet skiljer inte på kvinnor och män

— Enligt ett uttalande i dagspressen har disponent Göransson värderat den dispens, som getts av Arbetsmarknadsstyrelsen och som ger företaget möjlighet att anställa flera kvinnor i vissa arbeten under jord, som mycket betydelsefull för kvinnornas likaberättigande på arbetsmarknaden. Kan det tolkas på det sättet att ni också har för avsikt att införa lika lön i de här arbetena?

— Lika lönen är genomförd för två eller tre år sedan, svarar disponent Göransson. Vi har i vårt avtal inget begrepp som heter "kvinnliga löner". I vårt avtal skiljer vi över huvud taget inte på kvinnor och män.

— Då kan man alltså se ganska hoppfullt på den sidan av saken, här kommer inte företagsledningen att konstruera, utan när kvinnor tas in på de här nya arbetsområdena, så får de också lika lön?

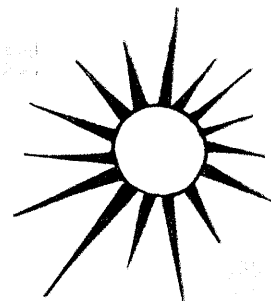
— Vi har ingen chans att komma ifrån det och skulle heller inte ha lust att försöka. Nu är det klart vart utvecklingen går och det gäller att följa med i samhällsutvecklingen och det försöker vi göra, avslutar disponent Göransson.

Här lämnar vi Kiirunavaara gruva — framtida arbetsplats för många Kirunakvinnor. Alla som önskar ett arbete kan givetvis inte få det här. För att råda bot på den dolda arbetslöshetens problem i Kiruna och Norrbotten som helhet behövs det krafttag från samhällets sida.

Birgit Jansson

KÅSERIET:

de gamla goda tingen

Ett hem som inte har en gammal stol från farmors kök eller en enda, låt vara, obrukbar fotogenlampa med dammiga mässingskrusiduller på betraktas numera som lite billigt och som ett tecken på ägarens dåliga sinne för konstnärliga värden och kulturhistorisk tradition. Därför har jag nu förgäves sökt uppbringa ett bord, som visserligen inte skulle fylla någon funktion och som dessutom är avskryvart fult, en förvriden skräckbild av ett bord, ett exempel på sekelskiftets besynnerliga heminredningstänkande. Men det skulle liksom verka GAMMALT och ÄRVT, och effekten av stilbrytningen mellan TV:n i teak och det där bordet blev säkert pikant och borde återupprätta vårt anseende i vida kretsar.

Dessutom vill jag ha en gardinstång av MÄSSING i köket, en sådan där med ringar som man måste SY i gardinen efter varje tvätt. Dessa stänger är så romantiskt småputtriga och sagolikt opraktiska. Men det skall inte vara praktiskt i år inte.

Jag förbannar den dag då jag köpte en sittriktig arbetsstol med rottingflätad rygg och sits. Om den åtminstone vore i ljus ek eller alm men den är av teak! Jag borde i stället ha låtit bli att elda upp den gamla knarriga korgstolen, där vi lappat ihop sitsen med snören. Hellre en korgstol med nedsliten sits än en dansk arbetsstol med design.

Jag har sedan en lång tid svärmat för en viss sorts klädhängare i metall, sådana som man kunde finna i gamla kristidslokaler. Men nu har jag gripits av hänryckning över de där rockhängarna som står på golvet och grenar ut sig upptill som ett träd. Så snart jag får råd skall jag skruva ner vår hatthylla och införskaffa en sådan där brunbetsad pjäs, så blir det ännu en sak som barnen kan riva omkull, vilket de säkert uppskattar.

Vår sängkammare är botten. Den verkar hopplöst modern och kylig. En gardin med bollfrans och några klumpiga silverljusstakar har hjälpt upp det hela något, men en av våra bekanta har har skaffat sig en *himmelssäng*, vilket onekligen är mera raffinerat än våra D-märkta standardbottnar. Nu drömmer vi om en imperialsäng, en sådan där äventyrlig möbel som skall dras ut varje kväll och på morgonen skjuts ihop och pryds med handvirkat överkast, som jag nog kan få tag i på EPA.

Med lite plysch, rysch och pysch kan man faktiskt med små medel åstadkomma en hel del åt den moderna tristessen. Det gäller bara att ha tillräcklig uppfinningsrikedom. Man kan också leta i sina gömmor, i den mån sådana existerar i moderna lägenheter och rota fram de utdömda lysningspresenter med blommor och blader som en gång kördes ner i någon låda.

Jag har satt fransar på kökslampan och antimakasser på fätöljerna. Och så har vi möblerat om och ställt den gamla sängkammarmarbyrån med mässingsbeslag i vardagsrummet, där det har blivit en smula trångt sedan också pinnstolarna från köket fått en värdig placering framme vid fönstret. Pinnstolar och pigbyrär skall det vara i år. Vi skulle också gärna vilja ha en gungstol, en sådan där svart med medar som är långa som en mardröm. Sådana görs på löpande band nu och man kan ju alltid låta barnen leka ett tag med den i början så den får lite rispor och repor. Sedan säger vi att vi köpt den på auktion eller hos Små Smulor för en tia. Det verkar kulturambitiöst.

Nu skall också köken ha stengolv och arbetsbänkar i marmor.

Och nu när vi äntligen fått skåp skall köksredskapen hänga på väggen och grytlocken placeras på den spiskupa, som är rasande modern och hemmysig.

Vi skall ha bordsskivor som är obehandlade och som skall *skuras*.

Vi skall ha breda golvtiljor, nu när de flesta har korkmattor och parkett.

Pojkarna vill ha älghuvuden ovanför sängen och alla flickor vill ha en vit pigtittare i julklapp.

Men kan någon säga varifrån man skall få en palm?

Kraka

En ämbetsman kom hem alldeles uttröttad. Hans fru frågade:

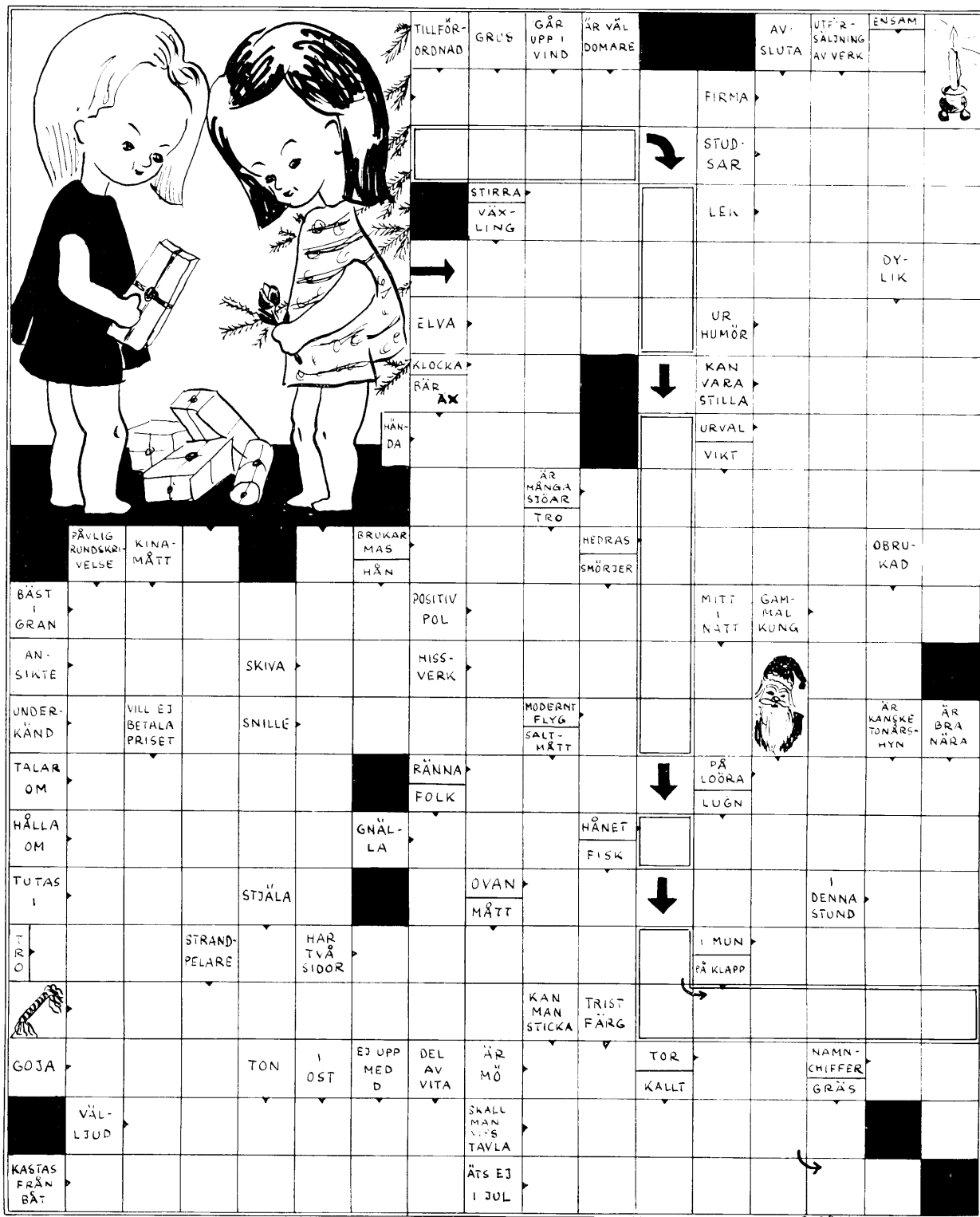
– Har du haft tråkigheter på kontoret?
– Jag har haft en förskräcklig dag. Kan du föreställa dig, min datamaskin hade gått sönder och jag har fått använda hela dagen till att tänka själv!

– Vet du, jag tycker hon är lite för apig.

julkryss -63

Lösningen skall vara redaktionen tillhanda senast den 20 januari. Märk kuvertet "Julkryss 63". De tre först öppnade rätta lösningarna belönas med bokpriser.

LÖSNINGEN INSÄND AV:

Namn:

Bostadsadress:

Postadress:

(Med detta nummer medföljer som bilaga ett inbetalningskort.)

Nr 8-9

Pris 1:50